

Land van de Woestijne

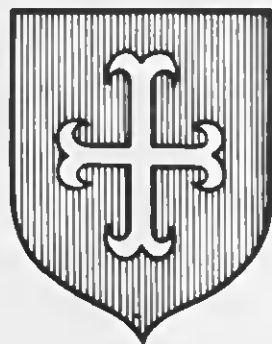

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete“

5e jaargang · nr. 1 · 1982

Land van de Woestijne

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete”

5e jaargang - nr.1 - 1982

LAND VAN DE WOESTIJNE.

Zesmaandelijks tijdschrift van de Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete” - Aalter.

Eindredactie: Roger Defruyt, Kestelstraat 65, 9880 Aalter.

Overname uit dit tijdschrift: met bronvermelding.

Lidmaatschap: 250 fr per jaar, te storten op rekening nr. 442-6594361-40 van de Heemk. Kring, Kestelstraat 65, 9880 Aalter.

Steunende leden 350 fr. en ereleden 500 fr. per jaar.

Buitenland: 100 fr. meer voor verzendingskosten.

INHOUD

ERIK WILLE	Volksliederen in Aalter	3
R. RUYS	Het Verbond voor Heemkunde	12
LUC STOCKMAN	Mijmeringen bij een grafsteen (L. Aernout)	15
DANIËL VERSTRAETE	Joos Patheet en Bellem	17
	Eigendom van de Gellinck te Bellem	19
	De familie d'Hendecourt op Bellem	22
	Het kasteel Stuivenberge op Bellem	25
MAURICE THYS	In memoriam	28
	Wie kent wie?	31
ANDRE DE KÉ	Rantsoenering	35

VOLKSLIEDEREN IN AALTER

Een vrij ongewone titel in een heemkundig tijdschrift. Het is inderdaad zo dat in zulke periodieken de klemtoon bijna uitsluitend ligt op de 'geschreven' en 'gebouwde' traditie. Maar even rijk en boeiend is wat ik zou noemen de 'gezongen' en 'gesproken' traditie. Liedereren, rijmen en vertellingen die tot ons gekomen zijn door overlevering vormen een even kleurrijke illustratie van ons rijke Vlaamse volksleven als wat in veel boeken gedrukt staat. Het is alleen jammer dat van overheidswege die opzoeken zo bitter weinig gesteund en aangemoedigd worden om de zaak meer systematisch en wetenschappelijker aan te pakken. Het streekgebonden veldwerk wordt door enkele 'enthousiastelingen' verricht. En onze mensen overtuigen van de waarde van de muzikale traditie van ons Vlaamse volk is nog een andere zaak. De reden waarom zo weinig ervan bij ons in ere gehouden wordt zal wel ergens historisch te verklaren zijn, maar ge hoort sommigen (terecht) met bewonderende lof spreken over Slavische volksdansen en anderzijds weten zij niets van onze bloedeigen prachtige dansen.

Met deze inleiding - er zijn altijd dingen die eerst even van het hart moeten - zijn we toch iets van het volkslied afgedwaald. In deze eerste bijdrage wil ik gewoon aantonen dat ook in Aalter liederen overgeleverd zijn die zeker een aantal eeuwen teruggaan. Door het feit dat de overlevering bij het volkslied mondeling gebeurt, treffen we van eenzelfde lied (soms veel) verschillende versies aan, zowel voor tekst als melodie. Het oorspronkelijke lied is in de meeste gevallen niet meer te achterhalen. In die overgeleverde teksten vindt men vaak ongerijmdheden, verkeerd woordgebruik e.d., allemaal als gevolg van het feit dat diegene die luisterde, sommige delen niet heel goed verstond. En dan voegde die er naar goeddunken een eigen interpretatie bij, in plaats van de oorspronkelijke tekst of melodie. Het oorspronkelijk verhaal blijft in de meeste gevallen wel behouden.

De meeste overgeleverde liederen treft men uiteraard aan in families waar nog veel gezongen wordt. In veel gevallen gebeurt dat wel van moeder op dochter, maar er zijn families waar elk feestgebeuren (bruiloft, jubileum, bij het nieuwjaren,...) gepaard gaat met het (soms gezamenlijk) zingen van het 'familierepertoire'. Soms is dat ook een groot deel te boek gesteld ('de liedjesboek') maar veelal wordt alles 'uit het hoofd' gezongen. Zo leren de jongeren het van de ouderen.

Het volkslied waarvan sprake in dit artikel heb ik opgenomen bij mevrouw Laura De Milde (°23/06/1909), weduwe van meester Gabriël Versele. Zij zong het mij voor en haar zoon Johan heeft het mij ook instrumentaal voorgespeeld. Laura De Milde leerde het van haar moeder Elisa Van Parijs (°28/03/1876 - +07/01/1954) en die zal het dus ook wel op haar beurt van

ouders of familie geleerd hebben. Zo zitten we al direkt in de eerste helft van de 19de eeuw. Zij noemde het lied 'Het spook', kende er drie volledige strofen van en verder een aantal versregels van andere strofen. De draad van het verhaal was ongeveer wel duidelijk, maar leverde geen problemen meer op na het opzoeken in oude gedrukte liederenboeken. Met de hulp van Broeder Chrysogoon (Broeders van Liefde Sint-Maria-Aalter) vond ik hetzelfde lied terug in twee werken.

In beide werken (en voor zover uit te maken bij de versie van mevrouw De Milde) is het verhaal precies hetzelfde, zelfs strofe per strofe (Alleen een kleine uitzondering waar in het ene werk de 9de en 10de strofe inhoudelijk hetzelfde is als de 9de strofe bij het andere werk). Zie ook hieronder.

Het verhaal is als volgt samen te vatten: Een goddeloze weduwnaar heeft een dochter die in de christelijk leer is grootgebracht. Zij tracht haar vader tevergeefs tot het christelijk geloof te overtuigen. Op een dag ziet hij op het kerkhof een doodshoofd liggen, hij schopt ertegen en spot bij het zien van dit stuk geraamte met het leven na de dood. 'Kom het mij vanavond maar eens uitleggen als dat waar is', nodigt hij het doodshoofd uit. Als hij dan 's avonds met zijn vrienden aan tafel zit, wordt er gebeld en komt een spook binnen dat op de uitnodiging is ingegaan. Het blijkt de geest van zijn overleden grootvader te zijn die hem om zijn goddeloosheid komt straffen met de verdoemenis der hel en hem ter plaatse ombrengt.

In het 'Iepersch Oud-Liedboek' van Albert Blyau en Marcellus Tasseel draagt het lied de titel 'Van den Heere van Godsvelde' (n. 499 - 501) en telt 10 strofen. Al de liederen in dit lijvig werk werden 'uit den volksmond opgeteekend' door bovenvermelde auteurs in het begin van deze eeuw.

VAN DEN HEERE VAN GODSVELDE.

The image shows two lines of musical notation in a 3/4 time signature. The first line contains the lyrics 'Daar was ee - nen heer die be - graaf - de zijn' and the second line contains 'vrou - we, En dat in zeer kor - ten tijd.' The melody is simple and folk-like, with a key signature of one flat (B-flat).

1. Daar was eenen heer, die begraafde zijn vrouwe,
En dat in zeer korten tijd.
Hij had een dochter, wel en bijhouden,
En opgevoed,
Zij kwam laatstmaal haren vadere te leere *(tweemaal.)*
Met woorden zoet

2. «Vader, geloof' gij aan geene predikanten,
Of lees je nooit in de Schriftuur,
Hoe da' God spreekt?
Hoe dat Hij de kwaden zullen straffen
Met 't helsche vier,
En de weldoeners in den hemel zullen kronen *(tweemaal.)*
Met lauwerier?»

3. - «Dochter, waarmede dat gij mij kom' kwellen!
'k En vreezen voor God noch voor zen gebod!
'k En vreezen noch voor duivel noch voor helle:
Laat ons maar leven nare de dood!
Laat ons maar lustig eten en drinken
Den ruimere wijn:
Als wij dood zijn, 't zal al gaan stinken, *(tweemaal.)*
't Zal al dood zijn!»

4. Maar tsachternoens, ontrent den vieren,
Den heer over het kerkhof gong.
Wat vond hij in zijn weugen liggen?
Een doodshoofd met een tonge daaraan.
Hij schupte dat doodshoofd tegen zijn tanden,
Hij schimpt en hij spot.
Het wierd door Allemogende God's handen *(tweemaal.)*
Gestraft van God.

5. «Is het toch waar, gelijk of zijder zeggen,
Dat er nog leven is nare de dood,
Kom 't aven' aan mijn tafel eten:
Gij zijt genood;
Gij zijt genood aan mijnen tafel *(tweemaal.)*
Aan mij heer brood!»

6. Maar tsnavens als zijder aten en dronken
Met hun confraters inne den wijn,
Daar wier' straks aan de belle geklonken.
Elk riep: «Wie, duivel! mag er daar zijn?»

Den knecht is zeer haastig naar voren gekomen :
Hij zag het spook.
Het zei : «'k Moet hier na' binnen komen :
'k Zijn hier genood !
'k Zijn hier genood !
'k Zijn hier genood aan den heeres zijnen tafel,
Aan den heeres zen brood !»

7. Den knecht is zeer haastig naar binnen getreden,
En zei : «Mijnheer, aanziet, aanziet !
Een wonder spook, zijn oogen branden
Als kolen uit het helsche vier !
Het zeit, 't moet hier naar binnen komen :
't Is hier genood !
't Is hier genood aan uwen tafel, *(tweemaal.)*
Aan uw heer brood !

8. Het spook is zeer haastig naar binnen getreden :
Het nam e stoel en 't zettet' hem neer.
Het heê geschonken en gedronken
Den ruimere wijn ;
Het kwam den heere van langste naarder *(tweemaal.)*
Van langst om bij.

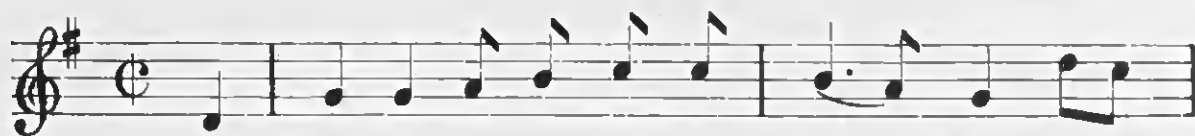
9. Het nam den Heer in allebeide zijn klauwen,
't Sloeg hem het hoofd tegen de aard.
Het zei : «Ik ben uw ouden grootvader :
Gij moet met mijn !
Gij moet met mijn voor eeuwig branden *(tweemaal.)*
In 't helsche vier !

10. Maar al de heeren die daar waren,
.....
Van kleine tot groot,
Van schrik zijder al in onmach' lagen *(tweemaal.)*
En overdood.

De eerste strofen lopen parallel met deze mij door mevrouw De Milde voor-
gezongen, maar voor de rest valt wel de onregelmatige strofenbouw op (vgl.
5de en 6de strofe) die dan ook moeilijk aan de genoteerde melodie aan te
passen is. Ook is de laatste strofe onvolledig, waar ze van mevrouw De Milde
inzake tekst, rijm en ritme zeer volledig is.

Bij het noteren van dit lied voelde men direct aan dat dit zo maar geen 'karamellenverzenlied' was. Daarin vond ik bevestiging in het befaamde werk 'Chants Populaires Flamands' van Adolphe Lootens en J.M.E. Feys (Bruges, Desclée, De Brouwer en Cie - 1879) waar het lied onder 'Chansons narratives, Sagas, Ballades et Légendes' gerangschikt staat. In dit boek draagt het lied de titel 'Het Doodshoofd van Coesveld' (p. 105 - 107) en telt 9 strofen. Lootens en Feys verwijzen ook naar andere bronnen waarin dit lied opgetekend staat: in 'Collections flamandes de feuilles volantes' (Van Paemel - Gand) en met nog een andere titel 'L'invitation à souper adressée à une tête de mort' in 'Chants populaires de la Bretagne' van Th. Hersart de la Villemarqué (Paris, 1846).

HET DOODSHOOFD VAN COESVELD.

Er was een heer en j'had drie vrou - wen be-

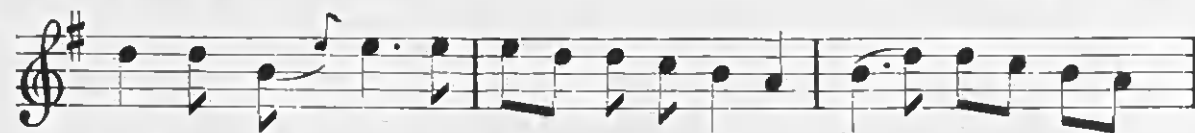
graven in een kor - ten tijd. j'Had een dochter tot zijn be-

hou - en, ter roomsche school wierd zij ge - leerd.

Zij wierd geleerd in de vree - ze des Hee-ren en op-ge-voed.

Zij kwam haar va-der dik-wijls te leeren met woorden

zoet.

1. Er was een heer en j'had drie vrouwen
 Begraven in een korten tijd.
 j'Had een dochter tot zijn behouen,
 Ter roomsche schole wierd zij geleerd.
 Zij wierd geleerd in de vreeze des Heeren,
 En opgevoed.
 Zij kwam haar vader dikwijls te leeren
 Met woorden zoet.

2. "Ach! vader, geloofst gij geen predikanten?
 Ga naar de kerk en lees de schriftuur.
 Gij zult daar zien, van alle kanten,
 Hoe God daar spreekt met woorden puur;
 Hoe dat hij de goede zal komen te loonen
 Met lauwerier;
 Hoe hij de kwade zal komen straffen
 Met 'helsche vier."

3. "Wel, dochter, waarmee hij mij nu komt kwellen?
 'k En weet van God noch van zijn gebod,
 'k En weet van duivel noch van helle,
 Die dat gelooven ze zijn al zot!"

4. Maar 's achternoens, omtrent den vieren,
 De vader kwam over een kerkhof gegaan.
 Wat vond hij daar liggen onder zijn voeten?
 't Was een doodshoofd met veel haar.
 Hij schipte dat doodshoofd tegen zijn tanden
 Met schimp en spot.

5. "Is 't dat het waar is dat zij zeggen,
 Dat er nog leven is na de dood,
 Kom 't avond aan mijn tafel eten
 Van mijn erf brood;
 Van mijn brood aan mijn tafel eten,
 Gij zijt genood.

6. Maar 's avonds de heeren waren gezeten
 Met hun confraters in den wijn
 't Spook kwam aan de belle klinken.
 De knecht riep: "Duivel, wie mag dat zijn?"
 De knecht deed open met schrik en schroom.
 Toen sprak de dood:
 "Zeg dat ik hier moet binnen komen,
 'k Ben hier genood."

7. De knecht is in de zaal geloopt,
 En zei: "Ach! meester, aanziet, aanziet,
 Een leelijk spook, zijn oogen branden
 Lijken koolen vier.
 't Zegt dat 't hier moet binnen komen,
 't Is hier genood;
 't Is hier genood om aan uw tafel te eten
 Van uw erfbrood."
8. Maar 't spook kwam allengskens nader en nader,
 Tot dat het in de zale kwam;
 't Pakte een stoel en 't zette hem neder,
 En 't schonk ze zelve een ruimer wijn.
 Zoo gauw geschonken, zoo gauw gedronken:
 "En wilt gij nu weten wie dat ik zijn?
 Ik ben uw eige grootvader,
 Gij moet met mij;
 Gij moet met mij in d'helle branden,
 In 't eeuwig vier!"
9. Hij pakte den heere bij arms en beenen,
 En sloeg hem met d'hersens tegen den muur,
 Dat al de heeren in onmacht vielen,
 Van kleen tot groot;
 Dat zij er geen leven aan en zagen,
 Schier totter dood.

Ook hier onregelmatige en soms onvolledige strofenbouw, maar met een vollediger melodie en een tekst die het meest aanleunt bij deze van mevrouw De Milde.

Ten slotte de versie van Laura De Milde. Zoals boven vermeld kende ze er drie volledige strofen van. Volledig qua melodie, strofenbouw, rijm en ritme. Voor de rest verzen en groepen verzen van de andere strofen, die met behulp van de andere bronnen in het lied op hun plaats konden worden gezet.

Buiten de aanzet van de drie verschillende melodieën is er inzake muziek weinig vergelijk mogelijk. De versie in het Iepersch Oud-Liedboek geeft een melodie voor twee versregels die zo voor één strofe 4 à 5 maal herhaald wordt. De twee andere versies geven een melodie voor 4 versregels die per strofe 2 maal herhaald wordt, hoewel dat niet altijd klopt met de strofenbouw bij Lootens en Feys.

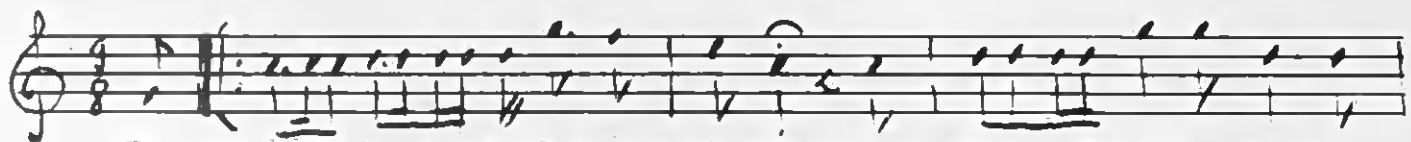
Voor mij persoonlijk is die laatste beschouwing van groot belang omdat voor mij niet alleen het optekenen van belang is, maar ook de mogelijkheid om het lied te kunnen zingen en spelen voor publiek. Het moordlied, het marktlied, de ballade, het kluchtlied zijn vooral verhalende liederen die mensen vroeger informeerden, moraliseerden en amuseerden. De taak van die liederen kan men nu het best illustreren door ze te zingen en te spelen voor onze mensen.

Vandaar dat ik het lied van Laura De Milde zing- en speelklaar gemaakt heb (met behulp van Rudy Maeyaert voor het muziek-gedeelte) met dien verstande dat strofe 1, 2 en 9 de melodie in de oorspronkelijke en ongewijzigde versie van Laura De Milde behouden bleven. De andere strofen zijn zo opgebouwd (met behulp van de andere strofe-delen) dat zij pasten op de melodie. Er werd ook naar gestreefd de teksten van de strofen taalkundig verantwoord en logisch op te bouwen, wat bij de bovenstaande twee bronnen dikwijls niet het geval is.

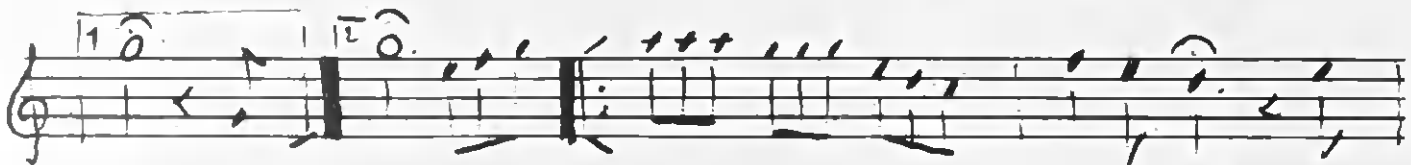
Van elke strofe worden de laatste twee regels tweemaal gezongen.

Hopelijk kan de Aalterse versie van dit volkslied op deze wijze verder overgeleverd worden zoals mevrouw Laura De Milde ingaat op de wens van haar kleinkinderen met 'Toe mémé, zing nog ne keer van Het Spook...'

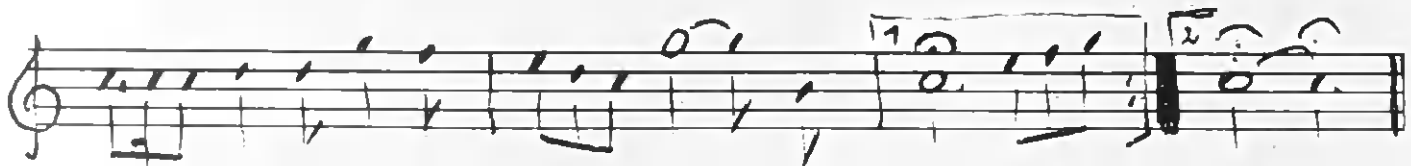
HET SPOOK

Er was er een he-re en heeft ge-had drie vrou-wen ze stier-ven al-le drie op kor-ten
Van d'e-ne heeft hij een dochter-ke g'hou-wen hij heeft ze ten hogeberg-schole ge-

tijd leid. 't Was om te le-ren de vre-de des he-ren wel op-ge-voed. Kwam

zij heur va-der te huis dat le-ren mee woor-den zoet.

2. Och vader gelooft aan die predikanten
En overleest er eens de schriftuur
Dan zulde gij zien ten allen kanten
Dat Christus spreekt met woorden stuur

- Getoonzet door Hubert Van Hooreweghe.
Waarvoor hartelijk dank

Zodat hij de goedgeoeders zal lonen, met lauwerier
En de kwaaddoenders die zal 't hij straffen, met 't helse vier

3. Wel dochter waarmee dat gij mij komt kwellen
'k En vreze voor God noch voor zijn gebod
'k En wete van duvel noch van zijn helle
Die dat geloven die zijn der al zot

Laat ons maar lustig eten en drinken, den ruimer wijn
Als wij dood zijn 't zal al gaan stinken, 't zal al dood zijn.

4. Maar tsjachternoens omtrent de viere
Den here kwam over een kerkhof gegaan
Wat vond hij daar onder zijn voeten slieren
Een doodshoofd met een tonge daaraan

Hij schupte dat doodshoofd tegen zijn tanden, met schimp en spot
Het wierd door Gods Almachtige handen, gestraft van God

5. Is het al waar wat dat ze zeggen
Dat er nog leven is na de dood
Kom het bij mij maar eens uit te leggen
Al mijn confraters die zijn er genood

We zullen samen drinken de wijn, en eten mijn brood
Kom 't avond aan mijn tafel zitten, gij zijt genood

6. Maar tsjavonds den here zat er wel te drinken
Met zijne confraters al in de wijn
't Spook kwam aan de belle klinken
Wel lieve meester, wie mag daar zijn?

En als de knecht er dan opendeed : hij schrokt hem dood!
Het spook zei : 'k moet hier naar binnen komen, 'k ben hier genood.

7. De knecht is zeer haastig in de zaal gelopen
En zei : Ach meester aanziet, aanziet hier!
Een vreselijk spook : zijn ogen branden
Gelijk als echte kolen vier

't Zegt dat het hier moet binnenkomen, 't is hier genood
't Is hier genood aan 't tafel te eten, al van uw brood

8. Het spook die is er binnen gekomen
Het schonk er hem enen ruimer wijn
Het heeft hem lustelijk uitgedronken
En vroeg den here : wie mag ik wel zijn?

Het volgde den here van langs t'er om nader, van langst'er om bij
Het zei : 'k ben uw oprechte grootvader, gij moet mee, mee mij!

9. Mee mij die zult gij eeuwig branden
Als kolen al in het helse vuur
Het spook die greinzeld'al op zijn tanden
Smeet hem mee d'hersens al tegen de muur

En al die heren ja die er dat zagen, van klein tot groot
Ze vielen allen achterweertsover, bleker als dood.

Erik WILLE
december 1981.

HET VERBOND VOOR HEEMKUNDE

Het Landelijk Verbond voor Heemkunde, waarvan onze heemkringen deel uitmaken, vierde vorig jaar zijn achtste lustrum : veertig jaar idealisme en belangloze inzet in dienst van de Vlaamse gemeenschap.

Het Landelijk Verbond voor Heemkunde is gegroeid uit de gemeenschap en stelt zijn werking bestendig ten dienste van die gemeenschap.

De heemkunde beoogt de studie van het worden en zijn van de eigen leefomgeving, eigen dorp of stad, eigen streek, m.a.w. het heem, in al zijn aspecten, zowel in het heden als in het verleden.

Men kan ook zeggen dat heemkunde de beoefening is van alle wetenschappen op het lokaal en het regionaal vlak.

Heemkunde is dus geen nieuwe wetenschap, maar wel de veelzijdige studie betreffende het 'heem' en de methode, die daartoe leidt.

De brede waaier studierichtingen, welke het heemkundig onderzoek vereist heeft uiteraard tot gevolg dat heemkunde vooral groepswork veronderstelt. Wetenschappelijk gevormden, ervaren amateurs en gemotiveerde belangstellenden ontmoeten elkaar in onze heemkundige kring om samen, iedereen op zijn vlak en volgens zijn mogelijkheden, het eigen 'heem' te bestuderen en te doen kennen. Het heemkundig werk is dan ook een uitstekende vorm van vrijetijdsbesteding en van volksopleiding.

De heemkundige bedrijvigheid beperkt zich echter niet tot de heemstudie, zij omvat ook de 'heemschut', d.w.z. het waken over de schoonheid van het heem. Heemschut is, in de geest van het Verbond voor Heemkunde, niet uitsluitend gericht op het behoud van merkwaardige gebouwen en waardevolle landschappen en het doen waarderen van ons eigen cultuurhistorisch erfgoed.

Ook het ijveren voor het behoud van de eigen volksaard, het kultiveren van eigen cultuurwaarden en het bevorderen van echte heem- en volksverbondenheid beschouwt het Verbond voor Heemkunde als een belangrijke eigentijdse opdracht. Heemstudie en heemschut zijn de pijlers waarop de heemkundige werking in onze tijd gebouwd is.

Het Landelijk Verbond voor Heemkunde dat het juridisch statuut van V.Z.W. geniet, wordt geleid door een dagelijks bestuur bestaande uit : voorzitter drs Jan Gerits, van Eksel, ondervoorzitter lic. Raf Van den Abeele van St. Martens-Latem, secretaris Jozef Pennick van St. Andries-Brugge, penningmeester Georges Devos van St. Andries-Brugge.

Overeenkomstig de statuten worden zij gekozen door de raad van beheer, die op zijn beurt wordt aangeduid door de algemene ledenvergadering.

De voorzitter van ieder gouw is amts halve lid van de raad van beheer, voor Oost-Vlaanderen Robert Ruys.

Op dit ogenblik groepeer t het Landelijk Verbond voor Heemkunde vijf provinciale gouwen van heemkringen. De oprichting van die gouwen gebeurde geleidelijk tussen 1958 en 1974. Achtereenvolgens werden de gouwen West-Vlaanderen (1958), Antwerpen (1963), Oost-Vlaanderen met momenteel 26 aangesloten heemkringen in 1964, en in Limburg in 1974 opgericht.

Zij tellen in totaal ruim 250 aangesloten heemkringen die samen ruim dertig duizend leden hebben.

Oost-Vlaanderen telt ruim zeventuizend leden.

De jaarlijkse, afwisselend in een bepaalde streek, gehouden heemdagen staan sinds 1959 bekend als 'Landdagen'. In Oost-Vlaanderen werden landdagen georganiseerd in 1962 en 1974 te Sint-Martens-Latem, in 1965 te Aalter, in 1968 te Sint-Amandsberg en in 1979 te Dendermonde.

Naar het voorbeeld van het Landelijk Verbond voor Heemkunde houden ook de verschillende gouwen jaarlijks hun gowdag, die steeds heel veel belangstellenden uit verschillende heemkringen samenbrengt om elkaar te ontmoeten en omtrent een bepaald thema van gedachten te wisselen. Die gowdagen worden telkens in een andere stad of dorp georganiseerd, doorgaans naar aanleiding van een of andere gebeurtenis in de plaatselijke heemkring.

In Oost-Vlaanderen gingen de gowdagen door te St.-Gillis-Dendermonde (23.10.1965), Wetteren (15.10.1966), Beveren (16.9.1967), Lede (26.10.1968), Mariakerke (6.9.1969), St. Amandsberg (30.5.1970), St. Martens-Latem (5.6.1971), Gentbrugge (27.5.1972), Lokeren (12.5.1973), Mere (4.5.1974), Elversele (10.5.1975), Wichelen (16.5.1976), Nevele (15.5.1977), Zele (4.6.1978), Mere (20.5.1979), Beveren (11.5.1980), Okegem (31.5.1981) en Waasmunster (23.5.1982).

Het Landelijk Verbond voor Heemkunde reikt jaarlijks, en dit sinds geruime tijd, een gastronomisch onderscheiding uit aan personen, die zich op het gebied van de Vlaamse gastronomie door studie, bereiding of herwaardering van streekgerechten bijzonder verdienstelijk maakten. Dit eremerk, het Joachim Beukelaer-Eremerk genoemd naar de 16de eeuwse Antwerpse schilder van vrucht en vlees, van keuken en koken, werd in 1966, ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het Landelijk Verbond voor Heemkunde, op initiatief van Jan Lambin, in het leven geroepen. Het ereteken bestaat uit een oorkonde, en een zilveren braadrooster (H. 10 cm), waarin het Verbondteken is verwerkt.

In de gow Oost-Vlaanderen werd in 1970 de 'Reinaertprijs' ingesteld.

Deze wordt jaarlijks toegekend aan een persoon die zich op heemkundig gebied zeer verdienstelijk heeft gemaakt. De prijs bestaat uit een prachtig beeld van 'de Vos Reinaerde', van de hand van beeldhouwer Firmin de Vos uit Gent, en een mooi diploma.

De Reinaertprijs van de gouw Oost-Vlaanderen werd toegekend aan J. De Brouwer (St. Amandsberg 30.5.1970), M. Gysseling en J. Weyns (St. Martens-Latem 5.6.1971), J. Behets (Gentbrugge 27.5.1972), J. Wouters en J. Van Gerven (Lokeren 12.5.1973), R. De Backer (Mere 4.5.1979), F. De Vos (Beveren 11.5.1980), J. Van Twembeke (Okegem 31.5.1981).

Een ander initiatief van de gouw Oost-Vlaanderen is het bekronen van 'geslaagde restauraties' binnen de provincie. Hierdoor beoogt de gouw Oost-Vlaanderen de aandacht te vestigen op het behoud van ons roerend en onroerend patrimonium. Jaarlijks worden daartoe, en dit sedert 1973, een 15 à 20 tal geslaagde restauraties gehuldigd, tijdens een plechtige academische zitting te Gent.

Het betreft zowel geslaagde restauraties van openbare gebouwen, als restauraties gerealiseerd door privaat personen.

Dankzij het mecenaat van de Kredietbank ontvangen de eigenaars van de gerestaureerde gebouwen een prachtige oorkonde en een kunstfoto van het desbetreffend gebouw.

Vanaf zijn ontstaan geeft het Landelijk Verbond voor Heemkunde een eigen tijdschrift uit, dat aanvankelijk 'Heemkunde' (1942-1944) heette, vervolgens 'Mededelingen van het Verbond voor Heemkunde' (1945-1946) werd genoemd en thans algemeen bekend is als 'Ons Heem'. Dat tijdschrift publiceert geregeld artikels over algemene heemkundige onderwerpen, die een vormend karakter hebben en inspirerend kunnen zijn voor de plaatselijke werking. Enkele vaste rubrieken, met korte bijdragen, beogen de leden en lezers aan te zetten tot medewerking. Bovendien worden geregeld afzonderlijke nummers aan welbepaalde onderwerpen gewijd, waarbij telkens op ruime medewerking wordt gerekend. Van uitzonderlijk belang is de heemkundige bibliografie, welke in 'Ons Heem' verschijnt. Hierin is ook de inhoud van onze eigen tijdschriften opgenomen. Deze bibliografie is een onmiskenbaar werkinstrument voor allen, die in Vlaanderen op eender welk vlak van de heemkundige bedrijvigheid werkzaam zijn. Door middel van het tijdschrift 'Ons Heem' tracht het Landelijk Verbond voor Heemkunde zijn tweevoudige bedrijvigheid, nl. heemstudie en heemschut, in Vlaanderen nog meer ingang te doen vinden en aan te moedigen.

Door het organiseren van jaarlijkse Land- en Gouwdagen, het houden van studiesamenkomsten en voordrachtavonden, het inrichten van tentoonstellingen, het uitgeven van boeken en tijdschriften op landelijk, provinciaal en plaatselijk vlak en het nemen van velerlei initiatieven, heeft het Verbond voor Heemkunde een onmiskenbare plaats verworven op het terrein van de

volksopleiding en de volwassenvorming in Vlaanderen en zulks op grond van idealisme en belangloze inzet, die steeds het kenmerk van de Heemkundige werking zijn geweest.

R. RUYS
Voorzitter.
Gouw Oost-Vlaanderen.

* Een gedeelte van de tekst is overgenomen uit :

J. GERITS: Veertig jaar Verbond voor Heemkunde.

Een Vlaamse vereniging in de kijker, in de Autotoerist,
34e jg. nr. 19 blz. 70-72.

MIJMERINGEN BIJ EEN GRAFSTEEN

4. De (verdwenen) grafsteen van Livinus Aernout

*In dese kerck hoord ik Godslof
en nu ben ik een nietig stof
dus vrienden bid nu wat voor mij
opdat ik word van pynen vry*

Dit mooi en volkse strophe stond onderaan de verdwenen grafsteen (1) van Lieven Aernout, zoon van Jan en Marie Rumbeke (2) en kleinzoon van postmeester Lieven I Aernout en Josijne De Keyser (3). Zijn grafschrift luidt als volgt :

*Hier light begraven
Livinus Arnout
overl. den 13 jan.ry 1748
in houwelyk geweest met
Judoca Braed
overl. den tsaemen geprocreert 6 kinderen
waer van alsnog in tleven syn
Joannes Frans(ciscus)
en in haer 2e houwelyk met
Petrus Livinus Neyt
die overl. is den 6 april 1786
en tsaemen gewonnen twee kinderen
beyde jonck gestorven
Bidt voor de zielen*

Lieven Aernout was dus gehuwd met Juduca of Josijntjen Braet. Bij zijn overlijden waren er nog vier van de zes kinderen in leven : Livijne Francoise, 12 jaar oud, Marie Joanne, 9 jaar oud, Joannes Francescus, 7 jaar oud en Pieter Livinus, 4 jaar oud. (4). Judoca was een dochter van Jan Braet. Zij hertrouwde met Petrus-Livinus Neyt die op 6 april 1786 overleed. Deze grafsteen werd wellicht op haar initiatief geplaatst. Dit moet echter gebeurd zijn ongeveer veertig jaar na de dood van haar eerste man, daar op dat ogenblik haar tweede man reeds gestorven en nog slechts twee van haar kinderen in leven waren.

Lieven Aernout had vermoedelijk zijn oom postmeester Frans Aernout opgevolgd als pachter van de Jacquemijnsstede. Pieter-Lieven Neyt was in alle geval pachter van deze hofstede (5). Hij was van 1777 tot 1782 schepen van het Land van de Woestijne en een drietal jaar schepen van de heerlijkheid van Woeste en Weibroek. De Jacquemijnsstede behoorde toe aan de Jezuiten van Antwerpen. Bij de afschaffing van de Jezuitenorde kwam de hofstede in het bezit van de Oostenrijkse regering die ze in 1786 verkocht aan Pieter-Livinus Neyt (6). Daar de overdracht van deze eigendom pas in 1787 gebeurde, werd zijn weduwe Judoca Braet er de eigenares van. Zij stierf op 7 september 1794 (7) en liet de hofstede na aan haar kleindochter Catharina Aernout, dochter van haar overleden zoon Joannes-Franciscus en van Angelina Van de Voorde (8). Angelina hertrouwde met Petrus-Bernardus Diericx en Catharina Aernout huwde met Carolus-Franciscus Diericx, een halfbroer van haar stiefvader. (9).

Voor verdere bijzonderheden over de familie Aernout verwijs ik naar mijn *Geschiedenis van Aalter* waar een aparte paragraaf aan deze familie gewijd is (10).

Luc STOCKMAN

- (1) Raymond Dauw uit Gent bezorgde mij dit en nog veel andere grafschriften van Aalter. Waarvoor hartelijk dank.
- (2) M. SMessaert, *Indices op de Staten van Goed van de Heerlijkheid Land van de Woestijne*, Deel II, Gent, 1970, blz. 30.
- (3) M. SMessaert, a.w., blz. 30.
- (4) M. SMessaert, a.w., blz. 46.
- (5) L. STOCKMAN, *Geschiedenis van Aalter*, Aalter, 1979, blz. 192-193.
- (6) L. STOCKMAN, a.w., blz. 193.
- (7) M. SMessaert, a.w., blz. 64.
- (8) In mijn *Geschiedenis van Aalter* op blz. 193 staat verkeerdelijk Maria-Catharina Neyt i.p.v. Maria-Catharina Aernout. In sommige teksten vonden we Pieter-Frans Neyt i.p.v. van Pieter-Lieven Neyt zoals op de grafsteen.
- (9) L. STOCKMAN, a.w., blz. 193.
- (10) L. STOCKMAN, a.w., blz. 88.

JOOS PATHEET EN BELLEM

Joos Patheet was een koopman uit Gent die, in de eerste helft van de 17de eeuw, veel gronden verwierf te Bellem. Het begon reeds met zijn vader, Antonius Patheet die, in 1587, samen met Robert Casier, drie gemet hofstede en land kocht te Bellem aan de zuidkant van de Heerstraat. Deze hofstede, die weldra vervallen was, kan ik niet goed situeren. Zij lag dus ten zuiden van de Heerstraat en dit is de weg die van Bellem naar Hansbeke loopt. Twee jaar later, in 1589, erfde Antonius zeven bunders bos, land en veld uit het sterfhuis van zijn schoonvader, Antonius De Croock. Die schoonvader moet mede-eigenaar zijn geweest van het grote hof op Spildoorn waarvan later een fort gemaakt werd. Dit hof werd toen het Groot Goed van die Van Lake genoemd, waarschijnlijk omdat de familie Van Lake er op woonde. Het werd in 1576 verkaveld na de dood van Jan Van Lake. Het deel dat aan De Croock kwam, was de zesde kavel. Daar Antonius Patheet met Lowijse, dochter van De Croock, gehuwd was, erfde hij een deel van die kavel die 11 bunders groot was maar gedeeltelijk aan Robert Casier kwam omdat die ook gehuwd was met een De Croock. Patheet verkocht zijn zeven bunders aan Casier voor 79 pond en voor dat geld deed Casier afstand van een rente die hij bezat op het huis dat de Meulesteen werd genoemd en dat op de Kouter stond. Dat is weeral een huis dat ik nog niet kan situeren. Misschien mag het vereenzelvigd worden met dat hof van drie gemeten hierboven vermeld, aan de zuidkant van de Heerstraat. Dat moet nog nader onderzocht worden want het zou interessant zijn te weten waar de Kouter van Bellem lag. In 1613 kon Joos, zoon van Antonius Patheet, die elf bunders afkopen van Guillaume Casier, zoon van Robert. Hij betaalde 211 pond maar de hofstede aan de zuidkant van de Heerstraat was ook in de koop begrepen. Zij was wel vervallen maar de materialen konden nog gebruikt worden.

Vader Patheet had weinig belangstelling gehad voor zijn bezittingen op Bellem, zijn zoon Joos had er echter wel zin in en hij zou van nu af altijd maar gronden, meestal op Spildoorn, bijkopen. Zijn koop van 1613 omvatte de Aardbilk bij de vaart waar toen hout, assen en andere meststoffen werden gelost en opgestapeld, het Ketseken, de Grote Karreeloven, de Santsvank, de Binnenste Karreeloven, de Rakebeke, de Grote en Kleine Lippe en het Lippens Veld. Het was een strook grond die zich uitstrekte van de vaart tot aan de weg naar Hansbeke. Joos zou daar later een hoeve doen op bouwen, de hoeve waar nu Gerard Morthier woont. Een afbeelding daarvan werd gepubliceerd in 'Ons Meetjesland', in 1970, nr. 3 blz. 30. Daar werd ook vooropgesteld dat de hoeve rond 1650 zou gebouwd zijn. Het stuk land waarop de hoeve werd gebouwd, kocht Joos Patheet van Gerard Standaert in 1616. Op de rug van de koopbrief, schreef hij dat daar een stenen huis met schuur opgericht werd maar de datum vermeldt hij niet. Dat zou hier nochtans de

kern worden van zijn bezittingen op Bellem. De hoeve ligt op Spildoorn en Joos Patheet kocht veel stukken land op dat gehucht.

Bij Elias van Spenvoorde, die te Middelburg in Zeeland verbleef, kocht hij, in 1613, de Donk en het Poffondeldonksken, gelegen bij de vaart en bij de grens van Hansbeke. In datzelfde jaar kocht hij van Jacques de Sanctecruz, ridder en schepen van Antwerpen, zeven gemet land op Spildoorn waarbij een stuk dat de Wezenbunder werd genaamd. Lievine Bauwesens, weduwe van Diericx Jan, verkoopt hem, in 1614, de Natte Winkels en het Goedsteden, ook in de richting van Hansbeke gelegen. Een paar jaar later koopt Joos Patheet bij Niklaas Triest, ridder en heer van Auwergem, de Veltbilk, de Lange Krane, Triestwal en de Schatberg, allemaal in de omgeving van Spildoorn gelegen. De Schatberg werd ook de Klaart genoemd en paalde met de zuidzijde aan de weg van Bellem naar Hansbeke. Bij Jan Lowijs Wijts koopt Patheet ook een paar stukken land en bij Pieter van Pamele koopt hij een gemet bos bij de vaart. Dat stuk wordt Gods Akker genoemd. Allemaal schone plaatsnamen die nu waarschijnlijk niet meer in gebruik zijn.

Bij de grens van Hansbeke en niet ver van de vaart liggen verder de Breenbroek, de Kalfins, de Damput en het Rozebosselken, allemaal door Patheet in de jaren 1620 tot 1630 aangekocht. Hij kocht bij Jonkheer Louis de Seclin, heer van Erpegem, ook de hofstede die bij de vaart staat, aan de noordoostkant van het groot hof op Spildoorn. Dan nog het Weirstuk, de Strepe, de Lambrecht, de Bijle, het Langestuk, de Mageren Bos en het Callewalbilksken, allemaal aan de oostkant van die hoeve gelegen niet ver van het Spildoornstraatje. Bij dat Spildoornstraatje, aan de barm van de vaart (in die tijd nog de Leibarm genaamd), lag ook het Gat van de Breenbroek. In 1647 kocht Joos Patheet bij Josephine Carnero en Gillis van de Haute en Gregorius de Louvel, twee gemet aan de zuidkant van de vaart voor het groot fort van Bellem, dus het fort te Spildoorn. Dat stuk werd genoemd de Draaiende Bruggebilk en weldra ook het Plein of de Paradeplaats. Uit die naam blijkt dat de brug van Bellem daar moet gelegen hebben en dat de soldaten bij het fort een plaats hadden waar zij verzamelden.

In 1642 kocht Joos nog voor meer dan 10.000 pond meersen, bossen, velden en vijvers te Bellem en Scheurveld uit de domeinen van de koning. Die gronden lagen meestal aan de zuidoostkant van Bellem. De koper had ze reeds vroeger in leen gekregen voor 8900 pond. Er werd een beetje ruzie voor gemaakt omdat Frans van Havre in 1579 die gronden ook in leen gekregen had. Er was toen echter bepaald geworden dat de koning zijn goederen steeds kon terug verwerven door de som te betalen die van Havre gegeven had. Dat was 4300 pond, geld dat nog eens uit de zak van Joos Patheet moest komen. Reeds in 1574 had de Spaanse koning opdracht gegeven aan de gouverneur der Nederlanden, goederen uit zijn domeinen te verkopen om de oorlogslasten te helpen betalen. De heerlijkheid Bellem en Scheurveld was zo verkocht aan de familie Rijm, in 1577 en dus twee jaar later had Frans van Havre goederen kunnen verwerven voor 4300 pond. In 1642 was het de beurt aan Joos Patheet om zo een groot stuk van Bellem te kopen bij Francesco de Mello, gouverneur van de Nederlanden. Hij moest dus wel rijk zijn. Die

grote koop verhinderde niet dat hij nog voordurend andere stukken verwierf, vooral rond Spildoorn, zodat de hoeve die hij daar had gebouwd weldra meer dan 50 gemet land kon bewerken.

Daniël VERSTRAETE

EIGENDOM VAN DE GHELLINCK TE BELLEM

Wij hebben vorige keer verteld hoe Joos Patheet in de 17de eeuw veel gronden kocht op Bellem en daar, midden die eeuw, een hoeve bouwde. Dat was de hofstede waar Geeraard Mortier nu, op Spildoorn, woont. De eerste pachter was Zacharias Van Hulle die het uithield tot 1685.

In dat jaar moest hij het hof verlaten want hij stond ver ten achter met de betaling van zijn pacht. De eigenaars waren toen Pieter Patheet, secretaris van Gent, Jan Patheet, advocaat en Katelijne Patheet, alle drie kinderen van Joos Patheet. Zij deden beslag leggen op de bezittingen van Zacharias Van Hulle: twee paarden, een veulen, vijf koeien, twee kalvers, een wagen, ploeg, egge, een bed, drie ketels, twee emmers, een kweern en andere meubels en kleren. Jan Verniers werd dan de nieuwe pachter. Pieter Patheet kocht de erfdelen af van zijn broeder en zuster zodat hij al de gronden te Bellem in bezit had. Een dochter van Pieter huwde met Van der Haghen François en zo kwamen die gronden dan naar deze familie.

Begin 18de eeuw spande Van der Haghen een proces in tegen Karel Vervenne, pachter van een hof dat nu verdwenen is en dat, in die tijd eigendom was van de advocaat Pieter Cardon. Er werd ruzie gemaakt in verband met de weg die van de vaart, voorbij de hoeve Patheet (in die tijd dus Van der Haghen) naar de kerk van Bellem liep. Langs die weg kan men nu nog altijd op Spildoorn geraken. Het bleek echter, van de vaart tot aan de weg naar Hansbeke, een private verbinding geweest te zijn die door Joos Patheet, dwars door zijn stukken land, was ontworpen. Aanvankelijk was het zelfs alleen een voetweg waarlangs de mensen naar de kerk kwamen. De soldaten die op het groot fort van Spildoorn lagen, gebruikten hem ook want het was de gemakkelijkste manier om op het dorp van Bellem te komen. Toen de soldaten van dat fort weg waren, deed Van der Haghen de weg met twee balies afsluiten: één aan de vaart en één aan de weg naar Hansbeke. Wie deze private weg wilde gebruiken, moest eerst de toelating vragen aan Van der Haghen of aan zijn pachter. Dat deed, bij voorbeeld, Pieter Meersman die, in 1691, hout voerde met zijn wagen bespannen met twee paarden. Dat deed ook Joos De Groote want de weg was het eigendom van Van der Haghen. In 1701 deed ook Jan Martens dat. Hij was toen pachter van de hoeve Cardon, toen nog in het bezit van Louis De Coninck. Van zijn hof uit kon men ook op de dreef van Van der Haghen komen om zo de vaart te bereiken waar dan mest of ander gerief kon geladen worden. Pieter Verscheure wist te vertellen dat hier vroeger geen dreef lag, alleen een voetweg die dan door het hof van

De Coninck achter Cardon liep om uit te komen rechtover de kerk (ook deze weg bestaat nog en loopt door dat verdwenen hof waarvan men nog een beetje de verdwenen grachten kon verkennen). Tanneken Hasaert, 77 jaar oud, verklaarde in 1701, dat zij dikwijls langs dat wegelken had gegaan maar dat daar geen wagens door mochten. Zij zag de soldaten van het fort ook langs dat wegelke gaan dat daardoor breder werd. Jan Verniers, die dus pachter geworden was op het hof van Van der Haghen, na Zacharius Van Hulle, had zelfs de sleutels van de twee balies in zijn bezit en dat was ook het geval met Jan Steyaert die hem einde 17de eeuw als pachter opvolgde.

In 1721 woonde Jan De Baets op het hof en zijn vrouw was Janneken Verscheure. Aan die vrouw kwam Karel Vervenne, dus in die tijd pachter van de hofstede Cardon, vragen om de balie open te doen omdat hij daardoor moest om zijn land te mesten. Janneken antwoordde dat zij dat niet mocht doen zonder toelating van haar eigenaar, Frans Van der Haghen. Daarop zei Vervenne dat hij het niet meer zou komen vragen, dat hij de balie zou opheffen en afsmijten want dat hij er door moest rijden om te mesten. Twee dagen later lag de balie inderdaad op de grond. Het ijzer waaraan het slot hing was afgebroken. Vervenne gebaarde van niets en hij reed de ganse dag met zijn mestwagen voorbij die balie en langs die dreef. De meiden van Janneken, namelijk Lievine Meiresonne en Joosijntje Schelstraete, kwamen dat voor de wethouders van Bellem bevestigen en zij hadden ook de bedreiging van Vervenne gehoord. Hoe zwaar die boer gestraft werd, weet ik niet maar de balie en het slot werden hersteld en zij zouden ook later regelmatig worden onderhouden.

In 1763 werd Jan Braet pachter. Voor hem had Pieter De Suttere daar gewoond en die was baljuw van Bellem. Jan Braet gebruikte 58 gemet land. Hij betaalde 38 pond per jaar. Hij was gehuwd met een dochter van de voorgaande pachter en zijn schoonmoeder heette Joanna Lampaert, De eigenaar was nu Jan Baptiste Van der Haghen, heer v. Boiaert. Rond 1780 zou Charles de Ghellinck, heer van Nokeren, de eigenaar worden, waarschijnlijk door huwelijk met een dochter Van der Haghen. Deze de Ghellinck woonde te Gent op de Poel. Hij zorgde voor een goed beheer van zijn bezittingen op Bellem. Zijn zaakwaarnemer was Filips Eugeen De Langhe, baljuw van Bellem en notaris. Die stelde ieder jaar een rekening op van zijn beheer en zo kunnen wij zien dat de hoeve goed onderhouden werd. De metselaar was meestal Pieter Jozef Schoonaert uit Bellem. Hij werkte aan de hoeve in 1776 om er vensters en dak te herstellen met 2700 kareelsteen, 500 stekenssteen en 2000 scheldesteen. De weduwe Laros uit Hansbeke leverde dat gerief maar meestal was Jan Baptiste Steyaert de handelaar die voor deze materialen zorgde. De timmerman was Pieter Boute en de smid was Judocus Van de Kerckhove.

In 1779 herstelde Schoonaert enkele deurdorpels en hij gebruikte hiervoor 500 armentierssteen naast de arduinen zuilen. In 1782 herbouwde hij de oven met 2500 scheldesteen, 500 roostersteen, 75 oventegels, vloertegels, 50 klompjes, 60 pannen en 9 vorstpannen. In 1785 werden nieuwe varkens-

hokken gebouwd, kort nadien werd de vloer van de haard hersteld en in 1796 werd de vloer van de keuken met 300 tegels en 100 klompjes herlegd. Er kwamen een nieuwe steenput en een nieuwe pomp. Ook aan de paardestal werd gewerkt en er gebeurden herstellingen aan de zolder door de timmerman. In 1811 werd de kelder hersteld met 700 boeresteen en ook aan het dak werd gewerkt. Schoonaert werd dan geholpen door de metselaar Pieter Loci. In 1820 werd de voet van een nieuw wagenhuis gemetseld en Boute zorgde voor het gebint. Ondertussen had Bernard Braet zijn vader als pachter op het hof opgevolgd. Jan Braet was van 1782 tot in de Franse tijd burgemeester van Bellem. Bernard bracht het zover niet: zijn pachtcontract vermeldt de verplichting met zijn wagen en paard materialen af te halen voor herstel van de hoeve, werkvolk onderdak en eten te geven, plantsoenen af te halen die de eigenaars in bossen bij het hof wilde planten. Verder waren het de gewone pachtvoorwaarden met onderhoud van het binnenhuis en verwijderen van rupsen en poppen van de fruitbomen. Ieder jaar moest de pachter 500 kilo tarwestro aan de eigenaar leveren en hij moest ook de strodaken onderhouden. Op het einde van zijn pacht moest hij er voor zorgen dat één derde van het akkerland onbezaaid lag en dat 70 roen met klaver waren begroeid. Hij betaalde 396 gulden of 77 pond.

De Ghellinck baatte ook op een dergelijke manier zijn bossen uit die hij op Bellem en op Lotenhulle had liggen. Er werd regelmatig in die bossen gewerkt en bijna ieder jaar werden bomen of mutsaarden openbaar verkocht. De gerooide bossen werden dan gediëpgrond en met nieuwe stekken beplant: eiken, berken, beuken en elzen. Het diepgronden gebeurde bij aanbesteding: de grond moest drie steken diep bewerkt worden maar de zwarte aarde moest boven blijven. De boswerkers waren nogal dikwijls Jacob Van Gaever, Cneuvels Baptiste, Daneel Lekens, Guillaume De Mol en de zonen van de wed. Nuttynck. Ook Jan Baptiste Van Herreweghe, pastoor van Bellem, leverde in 1786 beukenplantsoenen. Aan de weg naar Hansbeke, niet ver van de hoeve, werden nieuwe bossen aangelegd. Achter het kasteel lagen dan de Deelbos, de Agnesbos en andere bossen. Op grondgebied van Lotenhulle, voorbij Marquette, lagen de Prinsenbos, de Turfvelden, de Mariakerkebos, de Gavervijver, de Hest en het Zuurgers. Alles samen vormden die bossen wel een oppervlakte van 100 gemet.

In de Franse tijd verloor De Langhe zijn betrekking van baljuw en zijn zoon was een tijdje de zaakwaarnemer. Die werd onderpastoor te Bellem in 1811 en daarna pastoor te Aalter. Als zaakwaarnemer werd hij vervangen door de toenmalige burgemeester van Bellem, De Seille genaamd. Het vervoer per schip van hout en ander gerief, gebeurde meestal door Pieter De Roo en Lieven Rombout.

Daniël VERSTRAETE

DE FAMILIE D'HENDECOURT OP BELLEM

Er zijn nog wel oudere mensen op Bellem die over de familie d'Hendecourt kunnen vertellen. Zij moeten hun herinneringen echter opschrijven want straks zal zich niemand nog kunnen voorstellen dat er, naast het kasteel de Kerckhove, nog een ander kasteel op Bellem gestaan heeft, het kasteel van Stuivenberge namelijk. Mensen die nu 60 jaar zijn, waren nog zeer jong toen Eedje Lootens dat geval deed afbreken. Dat gebeurde in november 1924.

Het kasteel was erg beschadigd want er hadden tijdens de oorlog allerlei soldaten in gezeten. De laatste eigenares Marie le Sergeant d'Hendecourt, had van 1922 af veel gronden verkocht aan graaf de Grunne. Die zal waarschijnlijk het kasteel aan Eedje verkocht hebben. Eedje was een bakker die veel geld had. Hij wilde nog meer geld verdienen met bouwgrond en daar het kasteel toch vervallen was, brak hij het af in 1924. De hedendaagse burgemeester is één van zijn afstammelingen. Hij woont op het terrein waarop het kasteel gestaan heeft en er wonen nog meer familieleden in de omgeving. Alleen een vijver is nog overgebleven en de mooie Engelse tuin is veranderd in bouwgrond.

Eedje Lootens rond 1912.

Van links naar rechts : Theodoor Maenhout, Achiël Sergeant, Edward (Eedje) Lootens, en Domien Mijsberge.

Lokalisatie : Bij de "Mechanische Bakkerij - De Klok", Vaart-zuid te Bellem.

Foto en tekst van Cyriel Lootens, zoon van Edward. Waarvoor hartelijk dank.

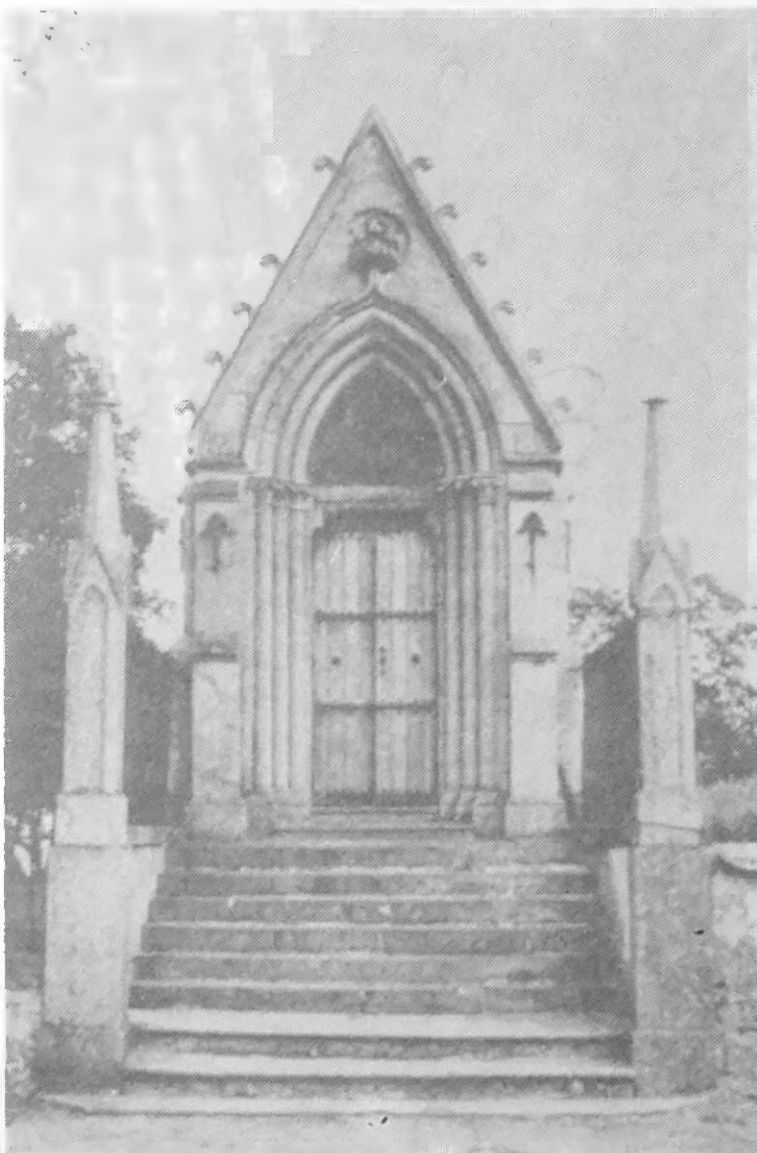
Een roemloos einde voor een kasteel dat nog geen honderd jaar bestaan had en dat een beetje de evenknie had willen zijn van kasteel naast de kerk. De bouwtrant was erop geïnspireerd, maar de familie d'Hendecourt had het nog groter gemaakt, met twee zijtorens. Benoît le Sergeant d'Hendecourt had waarschijnlijk grootste plannen gemaakt toen hij het eigendom in 1841 kocht. Zijn familie hoorde thuis te Gognies-le-Caussee, een klein dorpje in Frankrijk, bij de Belgische grens ten zuiden van Mons. Daar bewoonde de familie het kasteel van Gontreuil en het is niet onmogelijk dat afstammelingen dat kasteel nog in het bezit hebben.

Benoît verbleef echter meestal te Brussel. Hij huwde met Octavie de Blondel, barones van Beauregard en hij stierf te Brussel in 1876. Toch liet hij zich te Bellem in het familiegraf begraven. In 1854 had hij de toelating gekregen een begraafplaats van 17 m² in te richten op het kerkhof van Bellem en er ook een monument boven te bouwen. Dat is het neo-gotisch kapelletje dat wij nu nog op de hoek van het kerkhof zien. Er zijn daaronder negen leden van de familie begraven. Nog ieder jaar wordt er geld gestuurd door een afstammeling uit Parijs om een mis op te dragen voor zijn familie. Leon, zoon van Benoît, ligt daar ook begraven evenals zijn echtgenote die in 1883 te Cannes stierf. Het moet nogal wat gekost hebben om het lijk van Cannes naar Bellem over te brengen.

De schoonvader en de schoonmoeder van Leon werden ook te Bellem bijgezet. Dat waren Eulalie de la Roche en ridder de Knijff de Gontreuil. Ook hun dochter, Mathilde, die met graaf de Robiano huwde, werd te Bellem begraven. Eulalie hield het uit tot 1903. Zij beleefde nog het geluk haar kleindochter, Marie, te zien huwen in 1902. Dat werd de laatste eigenares van het kasteel Stuivenberge, zoals wij reeds zegden, althans toch van het geslacht d'Hendecourt. Zij moet in haar jeugd veel te Bellem verbleven hebben want zij hield van dat dorp. Wij leren dat uit brieven die zij schreef naar Charles Cram, haar zaakwaarnemer die te Bellem woonde en die gemeentesecretaris-op-rust was. Marie verbleef immers in het buitenland. Zij was gehuwd met graaf von Montgelas, opperstalmeester van de koning van Wurtenburg en zij woonden op het kasteel Eggkofen in Beieren. Marie schreef dikwijls van uit Duitsland naar Cram. Zij was in het bezit gekomen van de eigendom te Bellem na de verdeling van haar vaders goederen in 1905. Haar broer, Albert, had vooral goederen geërfd te Gognies, haar andere broer, Edward, had ook wel bezittingen geërfd te Bellem, naast Marie, maar die Edward sneuvelde in september 1917 bij Verdun in dienst van Frankrijk.

Zijn erfdeel kwam aan Marie, althans toch voor wat Bellem betreft. Marie was geboren te Menton in de Alpen, in 1880. Zij huwde, zoals gezegd, met de graaf von Montgelas in 1902 en zij ging naar Eggkofen wonen. In 1903 kocht zij een zoon, Emmanuel en zij verbleef toen op haar winterverblijf te München. In 1908 kocht zij een dochter, Anne-Marie, in 1910 een dochter Gabriëlle en later nog een zoon Jozef. Haar echtgenoot stierf echter in 1921, 50 jaar oud en Marie begon zich eenzaam te voelen in het verre Beieren. Zij

laat alle familiegebeurtenissen weten aan Cram te Bellem en zij vraagt ook regelmatig nieuws over haar dorp. Het zal wel Cram geweest zijn die de verkoop in 1922 regelde. Wij kunnen die verkoop beter begrijpen nu we weten dat de man van Marie in 1921 stierf en dat zij de opbrengst van het goed best kon gebruiken. Ook het feit dat de oorlog veel schade berokkend had, zal daar niet vreemd aan geweest zijn. Cram kon ook een paar percelen grond kopen en veel andere mensen verwierven op een goedkope manier het huis of de grond dat zij tot dan toe gepacht hadden. Met nieuwjaar 1923 stuurde Cram zijn beste wensen naar Marie d'Hendecourt. Zij schreef hem terug op rouwpapier en zij had het over haar overleden echtgenoot en de zware last die zij moest dragen. Zij dankte Cram voor zichtkaarten van Bellem die hij gestuurd had. Die moesten dienen voor haar kinderen opdat zij een herinnering zouden hebben aan betere tijden. Zouden daar te Egglkofen nog afstammelingen wonen van Marie? Zouden zij niet meer denken aan het dorp waar hun moeder gelukkig geweest was? Dat moeten nu mensen zijn van 60 jaar die natuurlijk zelf reeds families hebben opgebouwd. Marie deed Cram de geestelijkheid van Bellem bedanken voor de missen die opgedragen waren voor haar overleden echtgenoot. Cram moet een omhaling ingericht hebben voor geld om die missen te lezen want Marie bedankt ook al de mensen die gegeven hebben. Zij deed met het geld ook tien missen doen door een Oostenrijks priester en 20 door een geestelijke die noodlijdenden hielp. Zij schreef verder dat zij tevreden was omdat Cram goede herinneringen had aan de avonden die vroeger te Bellem werden ingericht. Zij deed Cram ook pastoor en onderpastoor bedanken en de groeten doen aan de zusters en aan

De neo-gotische kapel, naast het kerkhof van Bellem, die de familie d'Hendecourt, bij het begin van hun verblijf te Bellem, in 1860 liet oprichten en waarin zich een grafkelder bevindt.

al de vroegere pachters. Zij zegt verder dat haar kinderen dikwijls over Bellem spraken en dat betekent, dat zij daar, ook na haar huwelijk, soms verbleef. In een volgende brief, bedankt zij Cram omdat hij alles geregeld heeft en naar haar broeder Albert gestuurd heeft. Die zou alles voor haar bewaren. Zij doet ook nog eens iedereen bedanken die goed voor haar geweest is. Zij voelt pijn aan het hart wanneer zij aan Bellem denkt. Zij is blij dat de mensen haar niet gans vergeten en dat de kapel waaronder haar ouders rusten, niet verwaarloosd wordt. In een brief van 1926 bedankt zij nog eens Cram omdat hij een kopij opstuurde van het document dat het recht op een grafkelder te Bellem bevestigde. Zij deed de gemeentesecretaris daarvoor een vergoeding geven en zij schreef ook dat het dossier van de oorlogsschade nu geklasseerd was en dat zij er niet meer zou over spreken. Dat zijn de laatste berichten van Marie. Haar brief kwam van Neuilly sur Seine en hij was ondertekend met Marie d'Hendecourt (niet meer gravin de Montgelas). Wat er verder met haar gebeurd is, weet ik niet. In 1927 kreeg Cram nog een kaartje met een zicht op Eggkofen. Het was terug ondertekend met gravin de Montgelas.

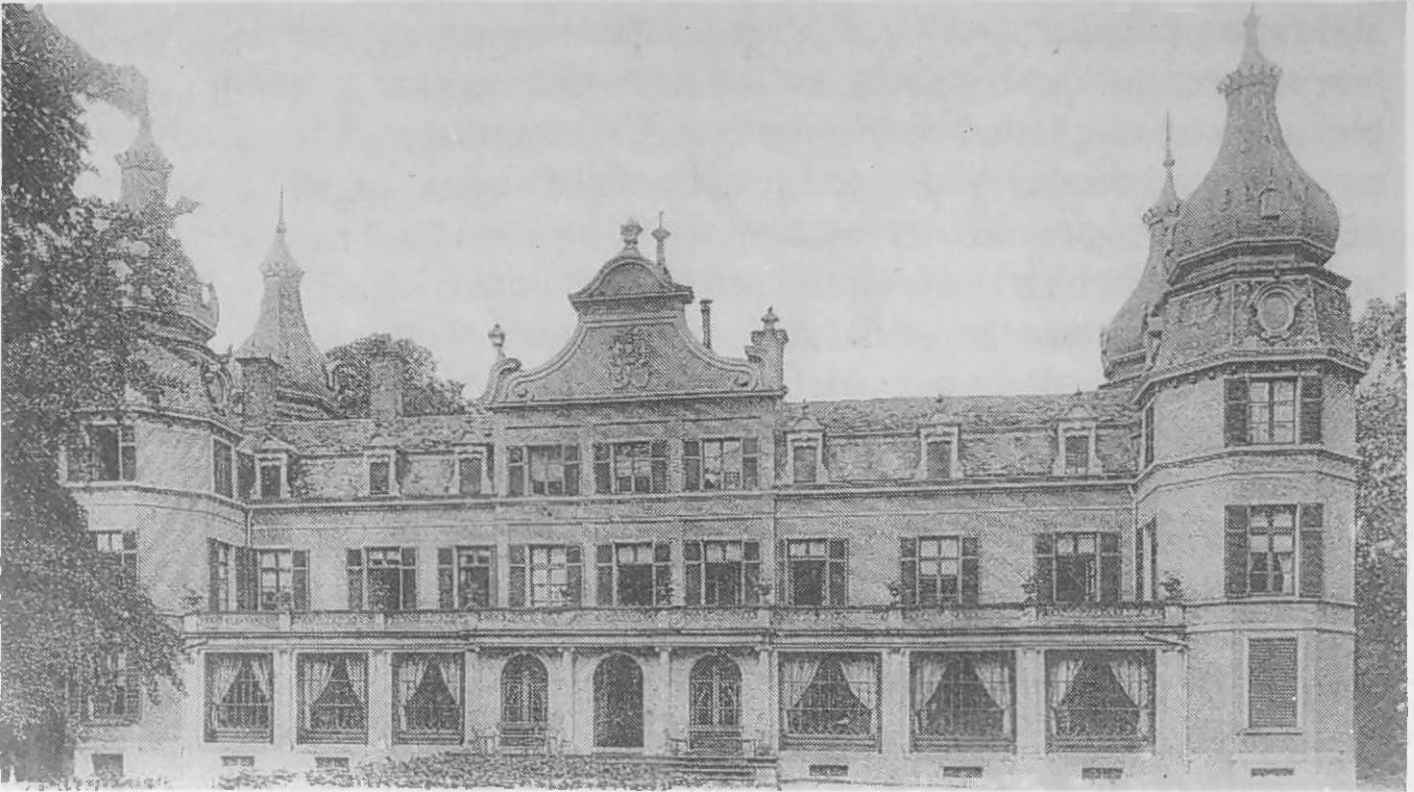
Er kunnen natuurlijk nog afstammelingen leven van Albert d'Hendecourt, broeder van Marie. Die had 4 of 5 kinderen. Drie stierven zeer jong. In 1936 werd Louis Hendecourt priester gewijd te Gognies. Misschien was dat ook een zoon van Albert die een tijdlang burgemeester was te Gognies-Chaussée.

Daniël VERSTRAETE

HET KASTEEL STUIVENBERGE OP BELLEM

Wie vroeger van Bellem-brug naar Bellem-dorp reisde, zag, op het einde van de Kerkstraat, aan de zuidkant van de Dorpsstraat, een kasteel staan tussen allerlei grachten en bomen. Dat kasteel werd Stuivenberge genoemd en het werd afgebroken in 1924. In 1700 was het een hoeve die toebehoorde aan de familie Bellemans. In 1740 kwam die hoeve aan Jan Diericx door zijn huwelijk met Jeanne Bellemans.

Volgens Arthur Verhoustraete, zaliger, zou Jan Diericx, een Gentenaar, er een buitenverlijf van gemaakt hebben. Jan Baptiste Diericx erfde de eigendom van zijn ouders. Zijn dochters, Jacqueline-Rosine en Marie-Catharine waren zijn erfgenamen. Marie-Catharine huwde met Louis de Keerle, president van de Raad van Vlaanderen. Zijn zoon, Jozef, trouwde met Marie Van der Straeten de Ten Aerde en het was hun dochter, Marie de Keerle, die, in

*Het kasteel Stuivenberg te Bellem in 1913.
Uit de verzameling van M. Van Hulle uit Knesselare.*

1807 de eigendom te Bellem erfde. Zij huwde met baron Pierre Pycke en zij woonde in de St.-Michielsstr. te Gent. In 1841 was zij de weduwe en zij verkocht de eigendom te Bellem aan Benoit Le Sergeant d'Hendecourt, eigenaar te Brussel, Asstraat 8. De verkoopprijs was 160.000 frank maar er waren daar percelen land en bossen bij die zich in blok uitstrekten achter het kasteel naar het zuiden toe, tot dicht bij de Krompoel en zelfs gedeeltelijk op grondgebied van Aalter.

De verkoopakte vermeldt een buitenverblijf (campagne genaamd), een hoveniershuis, stallen, remisen, hof, groentenhof met muren omringd aan drie zijden, fruitbomen, Engels hof, wandelpaden, grasperken, vijvers, grachten, exotische planten, bomen, ijzeren afsluiting aan de kant van de weg, in totaal 5 hectaren 62 aren groot. Dat moet een mooi verzorgde hof geweest zijn met 'n groot kasteel in neo-renaissance-stijl, volgens Arthur Verhoustraete rond 1830 gebouwd. Aan de zuidkant van het kasteel, stond een hoeve, ook met water omringd, die aan De Schuyter-Rottier toebehoorde in 1841 en aan de noordkant stond een tweewoonst, Kerkstede genaamd en eigendom van de kerk maar sedert 1811 in cijnspacht genomen door baron Pierre Pycke en dan ook door zijn erfgenamen. Aan de noordkant daarvan stond een hoeve, Hubbekensstede genaamd met een stuk land er achter, de Bijle genaamd, aan de bocht van de Ommegangsweg. Deze hoeve hoorde ook bij de verkochte gronden en was gedeeltelijk in 1808 door baron Pycke gekocht van Louise de Montmorency, echtgenote van Jozef de Lorraine Vaudemont, die in Parijs woonde.

Over de Ommegangsweg, bij de weg naar Aalter, lag dan de Vorenstenbilk, in dezelfde tijd als bovengenoemd perceel gekocht. Bij de grens van Aalter, dus nog een beetje noordwaarts en steeds aan de westkant van de weg naar Aalter, lagen het Grote Droogaardhoveken en de Achterste Droogaard. Dan

behoorden er nog veel stukken land en bos bij de eigendom. Zo bv. de Schapersstukken die met de zuidkant aan een dreef lagen die van de Ommegangweg over de spoorweg naar het grondgebied van Aalter loopt. Waar die spoorweg het grondgebied van Aalter bereikt, lag het Meerselken. Aan de zuidkant van de dreef, loopt de spoorweg door percelen land die Wagemeire heten. Aan de noord-oostkant van de spoorweg lagen stukken land die de Bisschop heetten met daarnaast de Hamelinkdam. Aan de oostkant van die dam lag de Grote Vijver en ten zuiden daarvan het Gouden-Kruis-Stukje en de Elsbos. Aan de oostkant van de vijver en van andere stukken, liep een beek. De laatste stukken land waren bij de eigendom gekomen door afkoop in 1812 door baron Pycke van zijn moeder, Louise Ameye. Aan de zuidkant van de spoorweg lagen dan het Orgelveld, Cooremansveld, de Widauwbos, de Vijverbossen en Hellebroeck. Wij zitten daar dan op de grens van Aalter, dicht bij de weg die aan de oostkant van de Krompoel loopt. Die gronden, meestal bos, waren doorkruist van dreven : de Meersdreef, de Verbindingsdreef en de Vijverdreef. Op grondgebied van Aalter lagen dan nog de Beirbossen, Ekenbeke, Rijmsveldeken, de Bosstukken bij Keutelbeke. Dat land en bos was in 1826 gekocht van de erfgenamen van Charles De Pauw en nog van andere mensen. Dan waren er nog twee huisjes aan Bellebrug in de koop begrepen. Alles samen was dat een oppervlakte van 88 hectaren. En dat voor 160.000 frank.

De nieuwe eigenaar was dus Benoit Le Sergeant d'Hendecourt. Zijn zoon, Leon, kocht in 1886 nog een ganse reeks percelen bij zodat bijna al de grond achter zijn kasteel zijn eigendom werd. Hij kocht ook het hof rechtover zijn kasteel gelegen, waar Van de Velde nu woont en waar nog een mooie duiventil staat. Dit hof wordt door Arthur Verhoustraete Aksenwalle genoemd. De verkoper was baron Adolf de Vriere die gehuwd was met Caroline de Serret. Zo groeiden de bezittingen van de familie d'Hendecourt tot 145 hectaren in 1918.

Jan Diericx was reeds midden de 18de eeuw begonnen met de uitbreiding van zijn bezittingen. Zo had hij, in 1740, het Orgelveld in eeuwige cijns gekregen van de kerk van Bellem voor 2 pond 10 schellingen per jaar. Het is best mogelijk dat de kerk met de opbrengst van die cijns een nieuw orgel kocht, vandaar de naam Orgelveld. Baron Pycke kocht die cijns af in 1828 voor 360 gulden. Hij was prefect van het departement van de Scheldemondingen en hij verbleef veel te Middelburg. In 1811 kon hij van de kerk van Bellem het groot stuk grond achter zijn kasteel te Bellem in cijns krijgen. Hij was het waarschijnlijk die daar 'n Engelse hof van maakte, iets wat toen zeer in de mode was. De ingang tot die hof was aan de Ommegangweg en vandaar liep een dreef, de Meersendreef, tot over de spoorweg naar zijn bossen op Aalter. Het is niet onmogelijk dat het Pycke zal geweest zijn die het Orgelveld, het Cooremansveld, de Vijverbossen en zo meer tot ontginning bracht. Hij heeft misschien willen nadoen wat Van Caneghem in die tijd deed op het kasteel van Bellem (het groot kasteel aan de zuidkant van de kerk). Wij moeten dat nog nader onderzoeken.

N.B. : Dokumenten gebruikt om dit artikel te schrijven werden mij bezorgd door de heer Lambrecht uit Oostende.

Daniël VERSTRAETE

IN MEMORIAM

Op 1 februari 1982 overleed te Gent, Eerwaarde Zuster CARITAS, overste van de Zustersgemeenschap en Ere-directrice van de meisjesschool te Melle.

Marie DE COSTER werd geboren te Zevegem op 9 november 1902 in het gezin van Karel De Coster en Emerentia Van Schelstraete.

Zij trad in het klooster van de Zusters van de H.-Vincentius à Paulo te Sint-Denijs-Westrem op 29 augustus 1924, werd geprefest op 4 mei 1926 en legde de eeuwige geloften af op 23 augustus 1929. In 1930 behaalde zij het diploma van onderwijzeres in de normaalschool van het Crombeen te Gent en startte in het onderwijs te Zingem op 22 augustus 1930. Zij bleef te

Zuster Caritas met de 5de klas van de aangenomen meisjesschool te Aalter in 1936;

Medewerking: Kloosters van Sint-Denijs-Westrem en Melle.

Zingem tot 28 februari 1932, vanwaar zij werd overgeplaatst naar het bijhuis in de Brouwerijstraat te Aalter. Eerst was zij er onderwijzeres tot 6 november 1947, datum waarop zij directrice van de lagere meisjesschool benoemd werd. Op 10 mei 1951 werd zij ook nog Overste van de Zustergemeenschap te Aalter. Zij verliet onze gemeente op 13 augustus 1966.

Te Melle was zij nog directrice van de meisjesschool van 1/9/66 tot 1/9/72, dag van haar oppensioenstelling.

In het onderwijs op onze gemeente heeft zij een zeer belangrijke rol vervuld. Gedurende ruim 34 jaar heeft 'Moeder Caritas' zich ten volle ingezet voor het onderricht en de opvoeding van de Aalterse meisjes. Op haar bidprentje staat terecht te lezen: 'Als religieuze is haar leven één voorbeeld geweest van trouw en inzet voor de kinderen en haar medezusters.'

Nog geen 14 dagen later, in de morgen van zaterdat 13 februari 1982, overleed onverwachts te Sint-Maria-Aalter, de zeer bekende Zuster Bonaventura. Daags te voor had zij nog, zoals naar gewoonte, alles in gereedheid gebracht in de kerk en in de sakristij voor de H. Mis op zaterdag.

Zulma Bertha VAN EEGHEM werd geboren te Sint-Maria-Aalter op 18 mei 1900. Haar ouders Jan Francies en Eugenia Gobyn waren eenvoudige landarbeiders, die een (nog bestaand) huisje bewoonden, dat stond op een kleine afstand van de huidige Molendreef.

*Zuster Bonaventura en
Moeder Maria Caritas (1976).*

*Medewerking:
August Van Eeghem en
Klooster Sint-Denijs-Westrem.*

Zij is op 23 oktober 1924 in het klooster getreden te Sint-Denijs-Westrem, geprofest op 4 mei 1926 en legde de eeuwige geloften af op 23 augustus 1929. Aanvankelijk was zij werkzaam bij de bejaarden, eerst te Sint-Denijs-Westrem tot 24 februari 1930 en daarna te Melle tot 19 maart 1931. In het bijhuis van Pepingen was zij werkzaam in de keuken van 19 maart 1931 tot in augustus 1933.

In 1933 mocht zij naar het bijhuis van haar geboortedorp Maria-Aalter vertrekken waar zij het geluk had te mogen verblijven in de haar bekende omgeving en midden in de Maria-Aalterse mensen.

Meer dan 48 jaar heeft zij zich met een bewonderenswaardige ijver ingezet voor het welzijn van haar medezusters en voor de mensen van haar geliefd geboortedorp, op alle terreinen maar vooral in haar geliefde kantwerkschool en in de stilte van het stille dorpskerkje.

De Heemkundige Kring 'Arthur Verhoustraete' wil langs deze weg zijn hulde betuigen aan de nagedachtenis van deze twee zeer verdienstelijke Zusters, voor al het prachtig werk dat zij voor de bevolking van de gemeente Aalter hebben gepresteerd.

Maurice THYS

WIE KENT WIE ?

DE PRIJS VAN UITMUNTENDHEID IN HET ACHTSTE LEERJAAR VAN DE LAGERE MEISJESSCHOOL DER BROUWERIJSTRAAT ANNO 1928.

In 1928 werd de 'Prijs van Uitmuntendheid' behaald door Elza Margriet Mestdagh, die wij op onderstaande foto vinden met kroontje en medaille, omringd door een groep van haar klasgenoten van het achtste studiejaar van de Lagere Meisjesschool der Brouwerijstraat.

Margriet Mestdagh werd te Aalter geboren op 23 januari 1914. Zij trad in het klooster van de H. Vincentius à Paulo te Sint-Denijs-Westrem, alwaar zij als Zuster Marie Alphonsine aan de Heer werd toegewijd op 22 september 1938. Zij overleed op 4 november 1972.

Op de foto van links naar rechts :

Zittend : Maria Van Kerrebroeck, Dimitrie Neiryck, Alma De Muer, Mariette Braeckeveldt (+), Maria Dewaele (naast Alma De Muer), Irma Taildeman en Mariette Ardeel.

Bovenste rij : Elisa Van de Keere, Irma De Vlieger (+), Elisabeth De Craemer (+), Margriet Mestdagh (+), Elisabeth Van de Reviere, Clarisse Van Acker en Maria Taildeman.

Medewerking en foto van Mevr. Vancauwenberghe-Van Kerrebroeck Maria.

DE LAGERE MEISJESSCHOOL DER BROUWERIJSTRAAT IN 1921.

Op onderstaande foto, genomen op de speelplaats van de meisjesschool in de Brouwerijstraat, staat Eerwaarde Moeder Marie-Eleonora met de leerlingen van het 5e en 6e studiejaar in 1921.

Zuster Eleonora, Juffrouw Maria Simoens, werd te Wingene geboren op 19 februari 1893, trad in 't klooster van Sint-Denijs-Westrem op 9 februari 1914 waar zij gekleed werd op 12 augustus van hetzelfde jaar en geprofest op 3 september 1915. Zij overleed te Aalter op 6 mei 1951 na meer dan dertig jaar toewijding bij de opleiding van de Aalterse jeugd.

Op de foto van links naar rechts :

Onderste rij : rechtstaand : Henriette Haeck, zittend : Irma De Clercq, Eugenie Santens, Zulma François, Zulma De Clercq, Clara Maerschallck, Irène Gelaude, Clarisse Maerschallck, Madeleine Vergauwe en Maria Vlaminck.

Tweede rij : ...?..., Clara Buysse, Margriet Van den Heede, Anna Opsomer, Maria Carrette, Elza Martens, Elisa Haeck, Augusta De Bruyne, Flora Hendrickx, Alfonsine Verduere, Zuster Eleonora.

Derde rij : Maria De Roo, Julia Steenbeke, Maria Brandt, Bertha Van Doorneveldt, Maria Verbeke, Clara Hutsebaut, Ivonne De Buysser, Laura De Milde, Irma Dierickx, Madeleine Dhont, Madeleine Ardeel.

Vierde rij : Maria Neiryck, Zulma Vercammen, Anna De Craemer, Irma Quintyn, Mathilde Braet, Helène De Roo.

Foto : Eugenie Santens. Inlichtingen : Eugenie Santens, Marcel Saelens en Mevr. Wed. G. Versele-De Milde Laura.

DE B.J.B.-ERS VAN AALTER IN 1938.

Op 29 mei 1938 trok een stoet door de straten van Aalter als hulde aan Burgemeester en Mevrouw Karel Bockaert, bij de terugkeer van hun huwelijksreis. In deze stoet was de Boerenjeugd met twee groepen vertegenwoordigd. Een gedeelte van de deelnemers ziet men op onderstaande foto's.

Deze foto werd genomen vóór de herberg 'De Gouden Leeuw' bij Maurice Van Belleghem, slachter, aan de overweg nabij het station. Dit was de woning waar nu de apotheek van Tilo Dedeyne staat.

Van links naar rechts :

Jozef Vercruysse, Willy Schepens, Hilaire De Vliegheer, Marcel Saelens, De Neve Cyriel, Valère Blomme, Omer Blomme, ...?..., Aimè Bruggeman, Maurice Cools, Achiël Vercruysse, Gerard Verdonck, ...?..., Gerard De Clercq, Edmond Martens, René Martens, Antoin Mattheeuws, Leon Clyncke en Julien Van Hoorebeke.

Op deze foto ziet men een gedeelte van de B.J.B.-meisjes, die in de stoet opstapten.

De foto is genomen op het pleintje tussen de herbergen van M. Van Belleghem en van Henri Van Parys. Dit was het pleintje waar op statiekermis de 'zwiermolens' stond, rechts van het straatje van de overweg naar het stationsplein.

In deze mooie groep kan men van links naar rechts vinden :

Hilda Van Parys, Maria Keereman, Maria Martens, Leona Huys, Maria De Sutter, Margriet Van Poucke, Julia De Neve, Margriet De Neve, Angèle Steculorum, Elisabeth Martens, Anna Maerschallck, Madeleine De Sutter, Rachel Welvaert en Martha Huyvaert.

Foto's : Karel Bockaert. Medewerking van Omer en Leona Blomme-Huys en Valère Blomme.

Maurice THYS

RANTSOENERING

In verschillende landen ter wereld is er onvoldoende voedsel ; dat betekent dat de voornaamste produkten op de bon gaan. Denken we aan Polen, Roemenië enz. Onder de oorlog 1940-'45 was dat ook bij ons het geval. Ik herinner me als kind nog heel goed dat ik met vier rantsoeneringszegels nummer één en wat geld naar de bakker (Raymond Delannoit) ging om een brood te halen.

Rantsoeneringszegels waren erg belangrijk. Dikwijls was het zo: geen zegels, geen brood of vlees.

Hoe groot was dat 'officieel' rantsoen eigenlijk ? Zelfs mensen die het hebben meegemaakt kunnen zich dat maar erg vaag meer herinneren en zijn de preciese gegevens vergeten. Het zal wellicht een aantal lezers interesseren om het hele rantsoeneringssysteem eens op een rijtje te zetten.

Het is wel zo dat het rantsoen niet de hele bezettingstijd hetzelfde is gebleven. Naarmate de jaren vorderden werd het kleiner.

DECEMBER 1941

Voor deze maand zag het oorlogsrantsoen er uit als volgt.

Voor de zegels nummer 1 kon je brood, meel en deegwaren krijgen. Theoretisch ook peperkoek en zelfs banketgebak. Het dagelijkse rantsoen brood was vastgesteld op 225 gram of 6,75 kg per maand. Iedere maand ontving elke inwoner 30 zegels nummer 1.

Nummer 2 was voor gebrande gerst. Elke inwoner kreeg 3 zegeltjes, per zegel had je recht op 16,5 gram.

Nummer 3 was voor de margarine: 100 gram per maand of 33 gram per zegeltje.

Nummer 4 was voor de boter. Per dag had iemand recht op 11,7 gram of 350 gram per maand. Elke burger kreeg drie zegels nummer 4.

Nummer 5 werd toen niet gebruikt.

Nummer 6 was voor de suiker. Je beschikte over 3 zegels, elk voor 333 gram.

Nummer 7 gaf recht op bakmeel, 500 gr per maand.

Nummer 8 gaf recht op havergort, droge peulvruchten, rijst en maïs. Elke burger had recht op 50 gram per maand.

Nummer 9 was voor de pudding powder, 50 gram per maand.

Je had recht op 35 gram vlees per dag of 1,050 kg per maand met zegel nummer 10.

Al eens een hoeveelheid van 35 gram op je bord gehad ? Je moet het eens proberen voor de grap.

Nummer 12 was toen onbenut. Nummer 13 was voor vloeibare suiker en kandij-suiker. Per dag had je recht op 5 (vijf) gram.

Nummer 14 was voor de konfituur en gelei : per dag 7,5 gram of 225 gram per maand.

Tenslotte was er nummer 20 voor de aardappelen. Je mocht er per dag 500 gram oppeuzelen of 15 kilogram per maand.

ZWARTE MARKT

Wie rantsoenering zegt, zegt ook 'zwarte markt'. Het rantsoentje was zo karig dat geen mens daarmee rond kwam zonder honger te lijden. Derhalve bloeide de zwarte markt. Die was in de eerste plaats voor mensen die geld hadden, want alles was er peperduur. Er was niet enkel de prijs die de smokkelaar moest betalen aan de producent, er was ook het risico om de goederen over te brengen dat moest betaald worden.

Sommige produkten waren erg schaars en de zegels konden niet altijd door de winkelier gehonoreerd worden.

De kleur van de rantsoeneringszegels wisselde vrij dikwijls van kleur om namaak te verhinderen. In december 1941 waren ze groen en leiblaauw.

Er wordt tegenwoordig zoveel gedaan om te vermageren. Het 'officiële' rantsoen van zowat veertig jaar geleden was een vermageringskuur zonder voorgaande.

Mochten er soms lezers zijn die nog oude rantsoeneringszegels in hun bezit hebben, of andere oorlogsdokumenten of herinneringen, laat eens iets weten, dan nemen we daarvan een fotokopie voor onze dokumentatie. Beste dank op voorhand.

Je kan kontakt opnemen met de sekretaris van de heemkundige kring: Roger Defruyt, ofwel rechtstreeks met: André de Ké

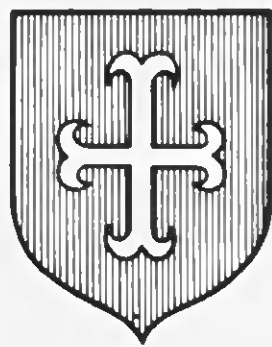
Kestelstraat, 65
9880 Aalter

Baarleboslaan, 14
9810 Drongen-Gent

André DE KÉ

Land van de Woestijne

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete”

5e jaargang - nr. 2 - 1982

DE OPGRAVINGEN OP WOESTIJNE TE AALTER

EEN INLEIDENDE BERICHTGEVING

Het geprogrammeerd onderzoek met betrekking tot de materiële cultuur van het verleden is een ronduit controversiële aangelegenheid, in die zin dat dergelijke research steeds zou te herleiden zijn tot een beredeneerde gok. Geenzins ligt het in onze bedoeling thans onze attitude te argumenteren ten opzichte van deze onverkwikkelijke materie; veeleer verkiezen we om U hierin stelling te laten nemen aan de hand van de beschikbare gegevens die nu reeds kunnen worden vrijgegeven.

Omdat de mogelijkheden voorwaarde tot programmering van middeleeuwse constructies moet worden gelijk gesteld met een kritische revisie van de documentaire evidentie, ligt het voor de hand dat wij U in deze aflevering zullen confronteren met een oppuntstelling van de tot op heden geconstrueerde denkbeelden.

1. HET HOF VAN DE HEREN VAN WOESTIJNE

1.1. Historische data

1.1.1. Bestaan

a) onderste grens:

- indirect:

De "gros brief" van 1187 vermeldt de "wastina de Haltra" als een getaxeerde entiteit ⁽¹⁾.

* commentaar: Deze taks impliceert een burgerlijk-administratief centrum, in casu een hof ⁽²⁾, op de woestenij (= ontveende, nog niet tot cultuurlandomgevormde enclave) van Aalter ⁽³⁾.

- direct:

De oudste concrete vermelding van een domus te Woestijne dagtekent van 1201 ⁽⁴⁾.

b) bovenste grens:

De jongste - eigentijdse - verwijzing naar het hof dateert van 1365 ⁽⁵⁾.

De jongste - natijdige - verwijzing naar het hof dateert van 1406 ⁽⁶⁾.

1.1.2. Karakter

Overeenkomstig de akten d.d. 18-25/08/1968 van het congres over "de versterkte woning en de materiële beschaving in de middeleeuwen" ⁽⁷⁾ zou het bedoelde hof een versterkte heren-

woning zijn; m.a.w. een constructie die een relatieve rijkdom en een offensief/defensief systeem impliceert.

1.1.3. Chronologie

a) onderste grens:

Zeger, vader van Willem van Zomergem, alias van de Woestijne, bouwt een kapel te Woestijne⁽⁸⁾.

* commentaar: Historische kritiek, toegepast op de archivalia terzake, laat toe deze kapel tot een hofkapel te specificeren, m.a.w. om het bestaan van een hof in die periode te presumeren.

Zeger van Zomergem komt in de geschreven bronnen voor tussen 1157-1168/70⁽⁹⁾.

b) bovenste grens:

Wouter van Knesselare bouwt in 1365 of kort erna een kapel op de Pietendries⁽¹⁰⁾.

* commentaar: Toepassing van de historische kritiek op de bronnen in kwestie, noodzaakt ons om deze kapel te interpreteren als een kapel van een gehucht of een wijk. Het bestaan van deze of gene nederzettingsvorm aldaar betekent een onmogelijke coëxistentie met een dorp aldaar, m.a.w. de eliminatie van het hof.

1.2. Cartografische data

Er zijn ons geen eigentijdse of natijdige kaarten, situatieschetsen e.d.m. bekend die het hof van de heren van Woestijne voorstellen.

2. DE BURCHT VAN WOESTIJNE

2.1. Historische data

2.1.1. Occupatie

a) onderste grens:

De "Cronijcke van den lande ende graefscpe van Vlaenderen gemaect door JO^r NICOLAES DESPARS..." spreekt in 1381 over een fortresse te Woestijne⁽¹¹⁾.

* commentaar: Deze "cronijcke" is, althans wat de tweede helft van de XIVe en de gehele XVe eeuw betreft, stellig geen kroniek, maar - beoordeeld naar de normen van de tijd - een zeer goed geschiedkundig relaas.

b) bovenste grens:

In 1493 lezen we over "Les compagnons de guerre qui au se mefuis temps (eventueel 1490/91) se tindrent sur les chastelletz de la wostine et praet"⁽¹²⁾.

* commentaar: De term "chastellet" dient men veeleer als fortificatie dan als kasteel te interpreteren. Het kasteel is immers een renaissancistische innovatie, en einde XVe eeuw was de renaissance stellig nog niet op het platteland van Vlaenderen doorgedrongen⁽¹³⁾.

2.1.2. Non-occupatie

Een prijzij van het goed ter Woestijne van omstreeks 1530 (1521-1530 ?) drukt de vervallen toestand van de fortificatie als volgt uit: "Eerst es ghevisenteirt ter Voestijne boven up de mote, thoude casteel ende hebbe bevonden als van de brijcken ofte ander stoffe..."⁽¹⁴⁾.

* commentaar:

- Deze visitatie, gezien ze uitloopt op een "prijzie", is niet incidenteel, maar wel occasioneel, bijv. als conditio sine qua non voor onteigening.
- Een mote is een kunstmatig opgeworpen terp; gezien het bedoelde areaal een natuurlijke hoogte is, is de term "mote" uit den boze.

2.1.3. Re-occupatie

a) onderste grens:

Sanderus spreekt in 1641 over het kasteel, dat door Lodewijk van Praet werd opgericht⁽¹⁵⁾.

Deze Lodewijk IV van Vlaanderen was van 1504 tot 1555 heer van Woestijne.

b) bovenste grens:

Sanderus spreekt in 1641 andermaal over hetzelfde kasteel en verduidelijkt dat het tijdens "den Oorlog" werd verwoest.

* commentaar:

- Het woord kasteel moet men ook hier lezen als fortificatie
- Wanneer men in die periode over "den Oorlog" handelt, is steeds de 80-jarige oorlog (1568-1648) bedoeld.

In 1623 zou er zich nog een kapel in het fortje op het Woestijnegoed hebben bevonden⁽¹⁶⁾.

* commentaar:

- Eerst en vooral stond de kapel buiten het Woestijnegoed (= een eigentijdse vergissing⁽¹⁷⁾).
- Vervolgens moet de lezing "fortje" worden omgebogen tot "monumentale versterking".

* De bovenste grens zou zich dan tussen 1623 en 1641 bevinden.

2.2. Cartografische data

Enkel voor de re-occupatie-fase zijn cartografische documenten bekend.

a) onderste grens:

De oudst bewaarde kaart van Vlaanderen dateert van 1538 en is van de hand van Pieter van der Beke⁽¹⁸⁾.

Hierop is ter hoogte van Woestijne een heuse burcht zichtbaar. We benadrukken dat deze kaart een compilerisch karakter heeft, dat ze m.a.w. is afgetekend van oudere, niet noodzakelijk gelijktijdige, kaarten e.d.m.

Deze kaart is het eindpunt van de pre-wetenschappelijke cartografie in Vlaanderen.

b) bovenste grens :

Het jongste cartografisch document waarop de burcht van Woestijne is voorgesteld, is - voor zover wij weten - de Leo Belgicus of Nederlandse Leeuw van Michael van Eitzing of Aitsinger. Deze eerste Leo verscheen in 1583 als illustratie in Eitzings boek "De Leone Belgico"⁽¹⁹⁾.

2.3. Confrontatie van historische en cartografische data

Aangezien er ons enkel voor de re-occupatie-fase kaarten zijn bekend, is deze confrontatie dan ook tot die fase beperkt.

a) onderste grens :

Uit de hoger vermelde akte van prijzij enerzijds en uit de datering van de oudst bewaarde kaart van Vlaanderen anderzijds volgt dat de re-occupatie onder de gestalte van een monumentale versterking een aanvang nam tussen 1521 en 1538.

b) bovenste grens :

Uit de ombuiging van een fortje tot een monumentale versterking enerzijds en het ontbreken van deze fortificatie zowel op de kaart van de Gentse Oudburg als op deze van het Brugse Vrije uit 1641 van de hand van Sanderus anderzijds⁽²⁰⁾ volgt dat de re-occupatie-fase werd afgesloten tussen 1623 en 1641.

Omdat ook het beste paard wel eens struikelt en de geschiedenis van Aalter reeds is geschreven, dragen we deze bondige bijdrage op aan Ir. L. Stockman.

E. VAN VOOREN

Voetnoten

(1) VERHULST, A. en GIJSSELING, M.

Le compte général de 1187, conne sous le nom de "Gros Brief", et les institutions financières du comté de Flandre au XIIème siècle, p. 145, Brussel, 1962

(2) Opvallend, maar daarom niet wetmatig, is dat de veenexploitatie in vergelijkbare historisch-topografische context, werd gedirigeerd vanuit een hof. In dit verband stippen we de hoven van de veendorpen Pulsbroek, Elmare en Nieuw-Roeselare aan.

zie ook : VAN VOOREN E.W.

De kerk van Nieuw-Roeselare, Boek A, Deel I, p. 6
S.I., 1980

Dat ook Woestijne als een veendorp is ontstaan, mag voortaan iedereen als evangelische waarheid aanvaarden.

(3) Ter vergelijking wijzen we erop dat ook in Nieuw-Roeselare de veen-exploitatie aan de constructie van de kerk, en mutatis mutandis van de overige monumentale gebouwen, is voorafgegaan.

zie ook : VAN VOOREN E.W.

De kerk van Nieuw-Roeselare, Boek A, deel III, p. 73
S.I., 1980

Uit het ontbreken van bij voorkeur eigentijdse geschreven indicaties in verband met de turfwinning mag men nooit afleiden dat er primo geen turfwinning heeft plaats gegrepen en secundo dat er zich geen turf aan het oppervlak en/of in de bodem heeft bevonden. Testis nullus NON EST testis unus!

Deze lacune in de schriftelijke overlevering wordt ruimschoots opgeheven door een sterke geo-morfologische studie, waarin niet alleen wordt gehandeld over de thans nog aanwezige veenpakken, maar ook over de in oude geschriften bekende en thans verdwenen veen-

pakken, ja zelfs over de oorspronkelijke verspreiding en datering van het veen in zijn geheel: HEYSE, I.

Bijdrage tot de geomorfologische kennis van het noordwestelijk deel van de Vlaamse Vallei en haar randgebieden Gent, 1975

- (4) PREVENIER, W.
De oorkonden der Graven van Vlaanderen (1191-aanvang 1206), deel II: uitgave, p. 351 (Verzameling van de Akten der Belgische vorsten, 52), Brussel, Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, 1964
- (5) VERHOUSTRAETE, A.
Leenroerig overzicht van Aalter, p. 12
Maldegem, 1965
- (6) STOCKMAN, L.
Geschiedenis van Aalter, p. 200
Aalter, 1980²
- (7) Château Gaillard IV, Kolloquium, Gent, overgedrukt in: *Verhandelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, XXIII, 1969
- (8) D'HERBOMEZ, A.
Chartes de l'abbaye de Saint-Martin de Tournai, Tome premier, p. 184-185 (No. 178)
Bruxelles, 1898
- (9) COPPIETERS STOCHOVE, H.
Régestes de Thierry d'Alsace, comte de Flandre, p. 271-2
in: *Handelingen der maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent*, IV, 1901-1902, p. 209-324
COPPIETERS STOCHOVE, H.
Régestes de Philippe d'Alsace, comte de Flandre, p. 33
in: *Handelingen der maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent*, VII, 1e afl., 1906, p. 1-177
- (10) MOELAERT, R.
De kapelanij Onze-Lieve-Vrouw ter Pieten te Aalter, p. 201-202 en 207
in: *Appeltjes van het Meetjesland*, 13, 1962, p. 199 en 224
- (11) DESPARS, J.N.
Cronijcke van den lande ende graefscpe van Vlaenderen gemaect door - van de jaeren 405 tot 1492, voor de eerste maal thans in het licht gegeven naer het oorspronkelijk handschrift, en met noodige aenteekeningen opgehelderd, door J. DE JONGHE, deel III, p. 18 en deel IV, p. 537-543
Brugge, 1839 en 1840
- (12) Schriftelijke mededeling van R. Moelaert d.d. medio septembris, waarvoor onze oprechte dank.
- (13) Het Vlaamse platteland doet zelfs nu nog enigzins middeleeuws aan, neem nu het "geval" Waterland-Oudeman bijv. ...
- (14) Schriftelijke mededeling van L. Stockman d.d. medio septembris, waarvoor onze oprechte dank
- (15) SANDERUS, A.
Verheerlykt Vlaandre, deel I, p. 150
Antwerpen/Amsterdam, 1980 (= fac simile uitgave)
- (16) STOCKMAN, L.
Geschiedenis van Aalter, p. 119
Aalter, 1980²
- (17) FRICX, E.H.
Kaart der Oostenrijkse Nederlanden in 24 kaartbladen
Paris, 1706-27, 1743² (deze heruitgave wordt thans door het NGI in fac simile bezorgd)
- (18) Het origineel van deze kaart berust in de verzamelingen van het germanisches Nationalmuseum te Nürnberg.
Gemakkelijk bereikbaar is de uitgave van F. VAN ORTROY, *kaart van Vlaanderen van 1538, te Gent uitgegeven door Pieter Van der Beke. ... Fac-simile ... Met verklarend bijschrift door*, Gent, 1897. Een foto-lithografie ervan wordt bewaard in de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel
- (19) Een Leo Belgicus van de hand van Jan VAN DOETECUM uit 1598 en heruitgegeven in 1650 is afgebeeld in: T. CAMPBELL, *Hoogtepunten uit de wereld van de cartografie*, Amsterdam, 1981
- (20) SANDERUS, A.
Verheerlykt Vlaandre, deel I, tussen p. 146 en 147 (Gentse Oudburg)
en tussen p. 182 en 183 (Brugse Vrije)
Antwerpen/Amsterdam, 1980 (= fac simile uitgave)

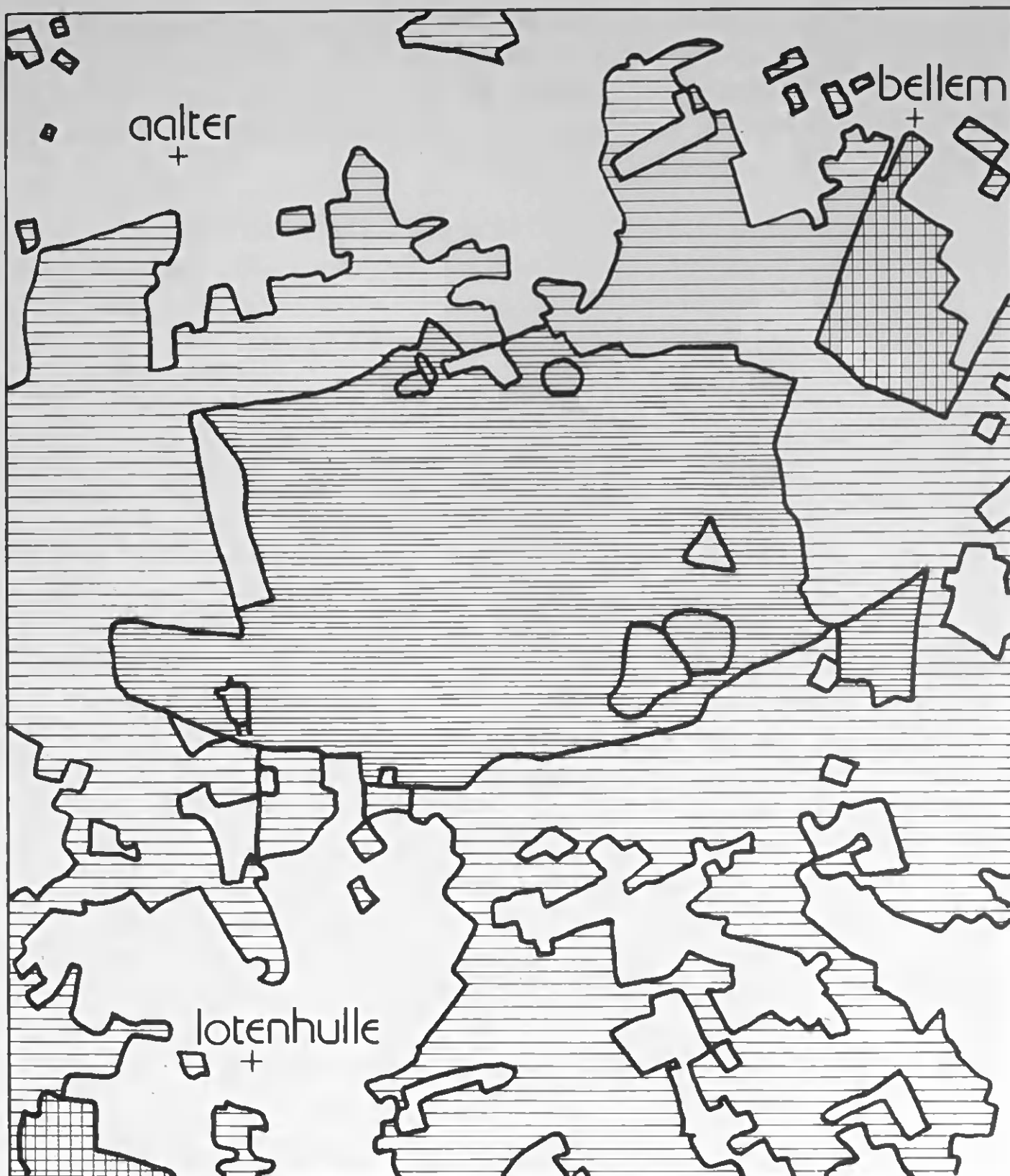
DE KRAENEPHEEL EEN STUKJE KEMPEN IN VLAANDEREN

Foto G. Charlier, B.N.V.R.

EEN HISTORISCHE TERUGBLIK

Rond 1300 liep in Vlaanderen stilaan een langdurige ontginningsbeweging ten einde (1). In die tijd was een groot deel van de overblijvende woeste gronden terug te vinden op de zeer arme zandgronden. Hierop hadden zich in de voorgaande eeuwen uitgestrekte heidevelden ontwikkeld. Het grootste complex woeste gronden in het graafschap Vlaanderen was het Bulskampveld, dat ten zuidoosten van Brugge tot in het grensgebied van Aalter en Bellem duizenden hectaren omvatte. Dit half-natuurlijk landschap was samengesteld uit een mozaïek van uitgestrekte bossen en heidevelden, talrijke vijvers en hier en daar kleine vlekjes landbouwgrond. Vooral kenmerkend voor het Bulskampveld waren de vele vijvers. Op het einde van de middeleeuwen waren er ruim 100, ontstaan door turfwinning, het delven van veldsteen of het afdammen van ondiepe beekvalleities. De op die manier ontstane vijvers werden naderhand vaak ingericht om als visteeltvijver gebruikt te worden. Het landbouwareaal zou in de volgende eeuwen geleidelijk uitbreiding nemen door ontginningen aan de rand van de heidevelden en door uitnemingen van kernen landbouwgrond midden de heide (2).

1 km

▨ BOS

▩ PARKBOS

+ KERK

▧ HEIDE (met daarbinnen enkele vijvers en moerassen)

De omgeving van de Kraenepoel circa 1775, naar de kaart van Ferraris. De Kraenepoel (door Ferraris niet in kaart gebracht) ligt in de uiterste noordoosthoek van het uitgestrekte heideveld.

Het was pas tegen het einde van de achttiende eeuw dat de ontginningsbeweging, onder invloed van een toenemende demografische druk, opnieuw in een versnellingsfase terecht kwam (3). De laatste uitgestrekte heidegebieden van Vlaanderen werden over grote oppervlakten, vooral de droogste en armste, bebost. Dit zag men op lange termijn als een tussenstap om de heide om te zetten in landbouwland (4). De systematische aanpak van

de ontginningen verklaart vandaag de aanwezigheid in dergelijke gebieden van lange rechtlijnige dreven, vaak beplant met beuk. Bestaande bossen en hakhout daarentegen werden gekapt en maakten plaats voor weiland en akkers. De moerassige gebieden werden in de mate van het mogelijke ontwaterd en omgevormd tot weiland.

Wanneer deze ontginningsgolf rond 1850 grotendeels ten einde liep bleven tussen Brugge en Gent enkel nog enige versnipperde stukjes heide over. De grondbezitters dreven hun inspanningen zelfs zo ver door, dat rond 1900 de Kraenepoel te Aalter de allerlaatste overgebleven vijver uit het voormalige Bulskampveld was! (5) De Kraenepoel dankt zijn voortbestaan aan de activiteiten van J.L. van Caneghem, een rijk Gents industrieel. De poel komt niet voor op de kaart van Ferraris, (vervaardigd in de jaren 1771-78). Wel zien we op deze kaart een tweedelige vijver op grondgebied Lotenhulle, ruim één kilometer ten zuiden van de huidige Kraenepoel (verder bronnenonderzoek lijkt hier nodig) (6). J.L. van Caneghem kocht in 1808 het domein van het kasteel van Bellem. Het domein van 145 hectaren omvatte onder andere nog 76 hectaren onontgonnen heide en vijvers (7). Reeds in 1809 vroeg hij vrijstelling van grondbelasting voor een stuk heide van 57 hectaren, genaamd "*Craenenpoelvijver*", dat hij in cultuur wenste te brengen. (8) Waarschijnlijk was de Kraenepoel op dit moment niet meer dan een vochtige depressie met een Dopheide-vegetatie, die 's zomers grotendeels uitdroogde. Allicht heeft de Kraenepoel zijn huidige vorm en uitzicht in die jaren gekregen door het aanleggen van een laag dijkje rond de poel en de bouw van een regelbaar afwateringssysteem. De poel heeft grotendeels een zandige bodem en is gemiddeld niet veel dieper dan één meter. Van Caneghem wist blijkbaar van aanpakken, want in 1812 was de vijver reeds in gebruik als visteeltvijver. (9) Hij bestond toen uit twee delen, die samen 23 hectaren besloegen, hetgeen vrijwel gelijk is aan de huidige oppervlakte (22 hectaren). Rond de vijver werd bebossing doorgevoerd en werden rechtlijnige ontginningsdreven met beuk aangeplant (10).

Tientallen jaren lang kon zich een vegetatie ontwikkelen en in stand houden, aangepast aan het voedselarme en zure milieu. Een beschrijving van de flora van de Kraenepoel en zijn onmiddellijke omgeving kort voor de eerste wereldoorlog omvat een hele reeks opvallende soorten, zoals Drijvende Waterweegbree, Oeverkruid, Waterlobelia, Klein wintergroen, Ronde zonnedaauw, Moerashertshooi, Gagel, Trekrus en Heidekartelblad (11). Dit roept beelden op van de vegetatie die we vandaag nog aantreffen in de vennen en vochtige depressies in de Kempen. Inderdaad, de streek behoort tot hetgeen men aanduidt als het Kempens gedeelte van Vlaanderen.

In de loop van de twintigste eeuw is het Kempens karakter van de vegetatie door beïnvloeding van buitenaf en door wijzigingen van het inwendig beheer sterk aangetast. Daardoor verdween bijvoorbeeld reeds vrij vroeg de Waterlobelia, een plant die er ooit bij duizenden groeide. (12) Het aangevoerde water werd gaandeweg voedselrijker door het toenemend gebruik van kunstmeststoffen op de omgevende weiden en akkers. Van de vijftiger jaren af voegde zich bij de geleidelijke ecologische wijziging van de

De Kraenepoel rond 1914 - 18 (noordoosthoek).

Uit de verzameling R. Defruyt, Aalter.

De Kraenepoel tussen wereldoorlog I en II (zuidwesthoek).

Uit de verzameling M. Van Hecke, Bellem.

poel de meer opvallende landschappelijke degradatie van de omgevende bossen. De bossen op grondgebied Aalter werden grotendeels verkaveld. Dwars doorheen de poel legden de twee eigenaars een dam aan om hun eigendommen te scheiden. Dit werd fel aangevochten en lokte een actie uit tot klassering van de Kraenepoel. De klassering, in 1957, werd naderhand in de loop der zestiger jaren echter grotendeels door nieuwe K.B.'s ontkracht (13).

Ondertussen ging het aloude beheer van de poel als visteeltvijver verloren. Vroeger werd in de vijver geregeld vis uitgezet. Na verloop van enkele jaren legde men de vijver droog om de vis te oogsten. In de voorgaande eeuwen was dat vooral Karper (14). Terwijl de vijver droog lag verwijderde men de overtollige vegetatie. Daarna werd de bodem vaak geploegd en ingezaaid met graan. Pas daarna liet men de vijver weer volstromen en zette de kweker opnieuw jonge vis uit. De Kraenepoel ontleende precies aan die regelmatige terugkerende menselijke ingrepen haar specifiek karakter. In de loop der voorgaande tientallen jaren was een half-natuurlijk biotoop ontstaan met plantensoorten die aangetast waren aan de cyclisch terugkerende menselijke handelingen. Precies het opgeven van dit beheer als visvijver leidde tot verstoring en floristische verarming van dit voor Vlaanderen uniek natuurgebied.

FLORA EN VEGETATIE

Een beschrijving van de huidige vegetatie toont aan dat zich ondanks alles tot vandaag nog meerdere typische planten van voedselarme milieus zich hebben kunnen handhaven. In de omgeving van de poel treffen we in wegbermen en langs bosranden interessante soorten aan, zoals Struikheide, Dopheide, Liggend hertshooi, Fraai hertshooi, Koningsvaren, Vleugeltjesbloem en Pilzegge. De beukendreef die omheen de vijver loopt heeft een arme onderbegroeiing. Gaspeldoorn, Sporkehout, Wilde kamperfoelie, Zwarte els, wilgen en berken komen voor in de houtige onderlaag. Op de bodem vinden we niet veel meer dan mossen (waaronder het fraaie Kussen-tjesmos) en Pijpestrootje. Ook de vochtige grachtwandjes hebben een rijke mossenflora.

De Kraenepoel zelf wordt doorsneden door een dijk, die 's winters onder water staat. Het Riet dat men vroeger veel aantrof is heden verdwenen, mede door het illegaal gebruik van herbiciden. Ook de Mattenbies is sterk achteruit gegaan. Aan beide uiteinden van de dijk groeien een aantal planten die duidelijk op eutrofiëring wijzen: Moerasvergeet-mij-nietje, Wolfspoot, Waternavel, Driedelig tandzaad.

De meest interessante vegetaties op de dijk bestaan uit een aantal kleine plantjes, waaronder enkele zeer zeldzame, die samen een erg korte vegetatie vormen. Steelelatine is in Vlaanderen, volgens de atlas van de Belgische flora, behalve in de Kraenepoel enkel nog te vinden in de omgeving van Hasselt. De Drijvende Waterweegbree is, behalve in de Kempen, vrijwel totaal uit ons land verdwenen (15). De zeldzame Ondergedoken moerascherm werd pas onlangs - vrij talrijk - teruggevonden (16). Het Moerashertshooi is sedert het topjaar 1976, toen we honderden bloeienden planten aantreffen, gereduceerd tot een kritiek punt. Verder zijn vermeldenswaard: Moerasrus, Haarfijn fonteinkruid, Pilvaren, Naaldwaterbies. Voor deze vegetaties is het absoluut noodzakelijk dat het waterpeil in de zomer tijdig daalt, opdat alle soorten tot vruchtvorming zouden kunnen komen. Dit is sedert 1976 (een lange warme zomer) onvoldoende gebeurd en vormt aldus een bedreiging voor meerdere soorten. Deze 's zomers droog komende vegetaties bevatten een aantal soorten van het verbond van Ongelijkbladig fonteinkruid, Potamion graminei en van de Oeverkruid-klasse, Littorelletea. De overvloedige aanwezigheid in deze vegetaties van Pilvaren, Moerasrus en Naaldwaterbies wijst op een zich doorzettende eutrofiëring van het gebied. De aanwezigheid van grote groepen meeuwen op de dijk (bij lage waterstand, vooral in de late zomer en herfst) draagt door de bijhorende bemesting bij tot dit eutrofiëringsproces.

De open waterspiegel van de vijver vormt voor slechts weinig soorten een geschikte groeiplaats: Witte waterlelie en Veenwortel bedekken grote delen van het oppervlak. Onder water treft men, vooral ten noorden van de dijk, veel Teer vederkruid aan, een soort die buiten de Ardennen niet veel voorkomt in ons land. Plaatselijk zijn concentraties Bronmos, een onder water groeiende soort, aanwezig.

De rietkraag, zeer belangrijk als rust- en broedgebied voor talrijke vogels, is sedert 1970 constant teruggedrongen. Slechts een beperkte en ijl groeiende gordel blijft vandaag over. Onder de oorzaken van die teruggang is het illegaal spuiten met herbiciden zeker niet de minst geringe. Plaatselijk treedt in de oeverzone verzuiving en verlanding op door het opdringen van Grote lisdodde en Bitterzoet. Sommige jaren, vooral bijvoorbeeld in 1976, ontwikkelt zich een mooie gordel Gele waterkers langsheen de oevers. Dit hangt wellicht samen met een vroegtijdige lage waterstand, waardoor de vegetatie op de droogkomende oevers vroeger kan ontkiemen en snel hoog kan opschieten. In de zuidoostelijke hoek van de Kraenepoel zorgt de binnenkomende beek voor vervuiling met een overdadige toevoer van fosfaat, nitraat en nitriet (17). Het Liesgras groeit er welig, en er is veel opslag van Zwarte els. Het is dus duidelijk dat dit vervuild beekwater op termijn nefast is voor het behoud van de eigenheid van de flora van de poel.

Foto G. Charlier, B.N.V.R.

Foto G. Charlier, B.N.V.R.

FAUNA

De achteruitgang van de rietkraag heeft in de zeventiger jaren geleid tot het verdwijnen van broedvogels als Woudaapje, Waterral, Grote karekiet, Wintertaling en Zomertaling. Dit zijn precies soorten die vrijwel in gans België achteruitgaan. Tot de voornaamste soorten die nu nog broeden behoren Fuut, Meerkoet, IJsvogel en Kleine karekiet. In de zomer vormt de vijver een uitgelezen jachtgebied voor talrijke zwaluwen, en voor de af en toe in de omgeving broedende Boomvalk. 's Winters lokt de open waterspiegel honderden watervogels aan, vooral Wilde eend, Tafeleend en Meerkoet. Tijdens zachte winters blijft ook de Fuut ter plaatse. De meeste Belgische eenden werden er in de afgelopen jaren waargenomen. Op trek worden geregeld Zwarte stern en - in mindere mate - Aalscholver gezien, terwijl de Visarend bepaald een zeldzame verschijning is. Talrijke blauwe reigers maken dankbaar gebruik van het ruime aanbod vis. Tot in de veertiger jaren was hier zelfs een kleine kolonie Blauwe reigers aanwezig (18).

Het insectenleven in en rond de poel is zeer gevarieerd. In het water komen talrijke waterkevers en waterwantsen voor, terwijl tijdens warm en zonnig weer meerdere soorten libellen in snelle vlucht boven het wateroppervlak jagen. (19) Er is recent niet veel onderzoek gebeurd over het voorkomen van de verschillende insectensoorten. Dit ware nochtans gewenst, daar meerdere soorten goede indicatoren zijn om de waterkwaliteit (zuurtegraad en voedselrijkdom) te bepalen. De wijzigingen in de insectenfauna zouden ons een en ander kunnen leren over de evolutie van dit matig voedselrijk biotoop. Dit geldt evenzeer voor plantaardige organismen. Een recent onderzoek naar het fytoplankton toont aan dat de Kraenepoel in zijn huidige vorm kan beschouwd worden als een matig eutroof biotoop (20).

Waterlobelia,
tekening P. Durinck, B.N.V.R.

HOOP VOOR DE TOEKOMST

De Kraenepoel is nu reeds jarenlang aan zijn lot overgelaten. De hernieuwde klassering als landschap eind 1978 biedt op zich geen voldoende garantie voor het optimaal behoud van de rijkdom van dit stukje Kempen in Vlaanderen. Indien een actief beheer uitblijft dreigen enkele juweeltjes van de Vlaamse flora, zoals Moerashertshooi, Drijvende waterweegbree en Ondergedoken moerasscherm binnen korte termijn verloren te gaan. Het biotoop dusdanig beheren dat het weer geschikt wordt voor bijvoorbeeld Waterlobelia behoort allicht niet meer tot de mogelijkheden. Toch kunnen we misschien de verdergaande voedselverrijking onder controle krijgen en de Kraenepoel behouden als een matig voedselrijke (mesotrofe) vijver. Om dit te bereiken zal men de handen uit de mouwen moeten steken. Dit door mensenhanden gecreëerd natuurgebied kan enkel door een identiek menselijk ingrijpen volgens de aloude onderhoudsmethodes zijn rijkdom bewaren en - wie weet - opnieuw verhogen (21).

Ivan HOSTE

Voetnoten.

- (1) Een beknopt overzicht van de landschapsgeschiedenis van Vlaanderen geeft A. Verhulst, *Het landschap in Vlaanderen in historisch perspectief* (Antwerpen, 1966). Voor informatie over de ontginningsbeweging vóór 1300 en het einde van de ontginningsbeweging verwijzen we naar H.P.H. Jansen en L. Milis, *De Middeleeuwen* (in: Winkler Prins Geschiedenis der Nederlanden, dl 1, Amsterdam/Brussel, 1977), blz 183-189 en blz 198-201.
- (2) Specifiek over de ontginning van het Bulskampveld handelt L. Daels, *Landschapontwikkeling in en rond het voormalige Bulskampveld* (Tijdschrift van de Belgische Vereniging voor Aardrijkskundige studies, jg 31/1962, blz 191-228). Zie ook A. Verhoustraete, *Het oostelijk deel van het Bulskampveld en de ontginning ervan* (Appeltjes van het Meetjesland, dl 10/1959, blz 5-54).
- (3) H. Houtman-De Smedt, *De Zuidelijke Nederlanden, 1598-1780* (in: Winkler Prins Geschiedenis der Nederlanden, dl 2, Amsterdam/Brussel, 1977), blz 281-282.
- (4) Een voorbeeld van dergelijke ontginning via het stadium van bebossing wordt beschreven in L. Stockman, *Geschiedenis van Aalter* (Aalter, 1979), blz 368-369.
- (5) J. Mac Leod vermeldt voor het Kempens gedeelte van Vlaanderen als gelijkaardig biotoop enkel nog de Sasput bij Torhout. *Over de bevruchting der bloemen in het Kempisch gedeelte van Vlaanderen*. (Botanische jaarboek Dodonaea, jg 6/1894), blz 416-418.
- (6) Kaartblad Ruiselede, uitgave Pro Civitate (Brussel, 1966).
- (7) A. Verhoustraete, o.c., blz 29.
- (8) Gemeente-archief Aalter, 143.6.
- (9) Expertise van het kadaster van de Franse tijd, bewaard in het archief van het kadaster te Gent.

- (10) Dit patroon met lange rechte dreven is vandaag nog goed te zien in het veld en op de topografische kaarten van het Nationaal Geografisch Instituut.
- (11) J. Mac Leod, o.c., blz 416-418.
- (12) E. Vander Meersch, *Plantes de la flore belge : Lobelia dortmanna L. et Fritillaria meleagris L.* (Revue de l'horticulture belge et étrangère, dl 1, 1875), blz 88-89.
- (13) (verschillende auteurs) *De Kraenepoel, een evoluerend stukje Kempen in Vlaanderen* (Aalter, 1982), blz 9-14.
- (14) F. Stockmans, *Les étangs de Belgique, création de l'homme* (Les Naturalistes belges, dl 40/1959), blz 214-215. A. Verhoustraete, o.c., blz 18.
- (15) E. van Rompaey en L. Delvosalle, *Atlas van de Belgische en Luxemburgse flora* (Brussel, 1972).
- (16) G. Hoozee, *Ekologisch, systematische studie van het "Kraenepoel"-fytoplankton (O.-VI.)* (R.U.G., onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1977-78), blz 8.
- (17) G. Hoozee, o.c., blz 62-68.
- (18) L. Lippens, *Les oiseaux d'Eau de Belgique* (2e druk, Brugge, 1954), blz 29.
- (19) We verwijzen naar de hoofdstukjes van A. Anselin (libellen) en R. Bosmans en A. Verstraete (waterwantsen) opgenomen in: (verschillende auteurs), *De Kraenepoel...*, o.c., blz. 25-32.
- (20) G. Hoozee, o.c., blz 139-140.
- (21) (verschillende auteurs), *De Kraenepoel...*, o.c., blz 38-40.

Heel wat meer informatie is te vinden in de brochure
**"DE KRAENEPOEL, EEN EVOLUEREND STUKJE KEMPEN
 IN VLAANDEREN**, uitgegeven door De Wielewaal, afdeling
 Aalter, i.s.m. de Aalterse werkgroep Leefmilieu.
 Ze kan verkregen worden door storting van 50 F + 15 F verzendkosten bij De Wielewaal-Aalter, Museumstraat 93, 9881 Aalter-Bellem, rekening nr 860-0026501-02. Ze kan ook afgehaald worden bij de auteur van dit artikel of bij Jozef Tavernier, Keltenlaan 8, 9880 Aalter.

VOLKSLIEDEREN IN AALTER

”DE MEI ZINGEN”

Onze voorouders vierden naar aloude Germaanse traditie op uitbundige wijze de komst van de meimaand, die als definitieve doorbraak van de lente werd aanzien. Bij de Germanen werd in die tijd van het jaar met allerlei offers en andere symbolische plechtigheden nogal wat afgevierd.

Ook onze voorouders lieten zich zeker niet onbetuigd. Hun uitbundige vieringen werden gekenmerkt door meiboomplantingen, meivuren, kiezen van meigraven en -gravinnen, meidansen, meeliedereren, meibier, enz... Die tradities worden in de streek van de Kempen nog het meest in ere gehouden.

Maar wat blijft er nu van die oude meivieringen nog over in Aalter en omstreken? Net als elders, waar de aloude gilden en rederijkerskamers die tradities niet in stand hielden, jammer genoeg niet veel. De gezongen traditie heeft het hier andermaal het langst overleefd.

Door de christenen werd aan de meiviering al vlug een religieuze betekenis verbonden. Reeds in de Middeleeuwen sprak men bij ons van de ”Mariamaand”. Waarschijnlijk wilde men daardoor die ”heidense” meivieringen een godsdienstige betekenis geven. In onderstaand kinderrijmpje is die ”verchristelijking” blijkbaar niet doorgedrongen, maar het zal wel moeilijk zijn nog een me lied te vinden waarin het lijdensverhaal van Christus niet op een of andere manier verweven zit.

Zoals boven reeds aangestipt bleven elementen van de vroegere meiboomplanting voortleven in het kinderspel (”plante mijne mei”). Getuige daarvan is het kinderrijmpje opgetekend bij René Persyn en Antoinette De Meyer, beiden afkomstig van Lotenhulle.

René vertelt: zijn vader was veekoopman. Einde april vroegen de (bemiddelde!) boeren zelf aan vader Persyn of ze zijn kinderen mochten verwachten op 30 april om ”de mei te zingen”. In de vooravond van 1 mei trok René dan met zijn broers en zusters naar een aantal boerderijen om er de mei te zingen. Ze droegen daarbij versierde meitakken mee. Ze hadden ook een mandje bij zich omdat het de bedoeling was iets te krijgen als beloning voor hun gezang. In de meeste gevallen kregen ze eieren (”geef mij een eike”) (1), in zeldzame gevallen een geldstuk (”stuiver, ”halve kluit”).

Bij de boerderij klopten ze aan en dreunden volgend rijmpje ritmisch op en zongen op slepende toon:

*Mei, mei, 'k plante mijne mei
en de dore vliegt uit mijn schulpe
'k heb hier een koordeke
'k en kan 't nie knopen
geef mij een eike 'k zal deurelopen*

*vrouwke, vrouwke, schone
kijkt al deur de krone
kijkt al deur den hinnenest
de witte hinnekes leggen best
de zwarte zien we van verre
want ze blinken lijk de sterre*

*Boerinne, boerinne, 't is uit
geef mij nen stuiver of nen halve kluit
en 'k ben der hier de deure uit!*

Beide personen gaven nagenoeg dezelfde versie, hoewel bij de ene hier en daar door de overlevering een ander woord of zinswending voorkomt dan bij de andere.

Hoewel de traditie van meiviering en "de mei gaan zingen" bij de volwassenden algemeen verspreid was, meen ik toch met onderstaand meilied met een typisch lied uit onze streek te maken te hebben.

De mondelinge overlevering heeft ook hier weer (voor zover opgetekend) gezorgd voor "twee veuzen" en drie (licht) verschillende teksten, maar zowel melodieën als woorden wijzen een zelfde oorsprong aan.

De eerste versie van het meilied "De Meiboom" (melodie en tekst) komt van Clarisse Maerschalk (echtgenote André Taghon) en Anna Cools (weduwe Gaston Van de Walle), beiden uit Aalter. De tweede versie werd opgetekend door Broeder H. Roobaert (medewerker aan de "De Encyclopedie van het Levende Vlaamse Volkslied" - Aurelia 1982) in Ursel bij Florimond Martens, ook met tekst en muziek. Tenslotte vermeldt insp. A. Ryserhove ook reeds de tekst van dit meilied in zijn werk "Knesselare" (p. 154) uitgegeven in 1946, uiteraard opgetekend in Knesselare.

Niet alleen ter gelegenheid van 1 mei, maar ook met Kerstmis, Nieuwjaar en Driekoningen trokken eertijds de zangers van huis tot huis. Telkens met de bedoeling iets te krijgen. "De mei gaan zingen" kwam dus eigenlijk neer op bedelen. In dit geval gebruikte men daarvoor een meilied, eigenlijk een passielied, maar dat door de laatste strofe of vers te veranderen door de zanger "bruikbaar" werd gemaakt om er mee rond te trekken. Zoals bij vele (zometert alle) bedelliedereren werd door een evangelieverhaal (hier het passieverhaal) het medelijden van de mensen opgewekt om hen daardoor milder te stemmen iets te geven. Wat daarbij overbleef van de gedachte dat door de meimaand de lente feestelijk werd ingeluid... ?

De zanger was meestal een of ander minderbedeelde uit de parochie of de wijk die door "de mei te gaan zingen" aan wat extra geld trachtte te komen. Dat kon ook wel eens een groep jonge mannen uit de buurt zijn die er op uit waren zich daardoor heel profijtig een stuk in hun kraag te drinken, want naast geld werd ook soms een druppel (jenever) aan de zangers aangeboden.

De zanger droeg een jonge tak mee, versiert met kleurige linten als symbool van het ontluikend groen in de lente (2).

Er was wel een geijkte ceremonie van aankondiging en afscheid. De zanger klopte aan en als de bewoners van het huis open deden vroeg hij hen: "Baas en bazinne, meugen m'ulder vereren mee een meiliedje?" Als het antwoord bevestigend was, zong hij:

Ziet hier de mei-boom bloei-en ver-sierd ten al-len kant en mee
bla-ren en mee blom-men de mei-boom staat ge-plant

1. *Ziet hier de meiboom bloeien
Versierd ten allen kant
En mee blaren en mee blommen (kransen)
De meiboom staat geplaat.*
2. *Op den berg al van Calvariën
Daar hangt Jezus al aan zijn kruis
Al mee zijn arremen rekkewijd open
Hangt Jezus al aan zijn kruis.*
3. *Een soldaat kwam aangereden
Al mee een lans'al in zijn hand
't Was 't er om Jezus' herte te deursteken
Tot op zijn ingewand.*
4. *Zie Maria, ons aller moeder
Bedrukt onder de kruisboom staan
En heur herte kwam schier te breken
Al van droefheid en getraan.*
5. *Sa vrienden, al voor het leste
En voor 't sluiten al van mijn lied
Wens ik ulder al voor het beste
En vergeet den armen niet.*

Dat het om een tot bedellied omgevormd passielied ging bewijst het volgende: de laatste regel van de laatste strofe is eigenlijk "En vergeet ook

Jezus niet". Maar de meizanger maakte daarvan "En vergeet den armen niet" en hij stak de hand uit of ging rond met de klak...

In alle geval besloot hij zijn optreden met de woorden: 't Was ter ulder ere, mensen!

Versie opgetekend bij Florimond Martens uit Ursel:

En ziet den mei-boom bloei-en en ziet die-ne mei-boom staan al het zijn
bla-dren en zijn bloe-men de mei-boom staat ge-plant al op den...
Kon. Bibl. Nr. 6222

1. *En ziet den meiboom bloeien
En ziet diene meiboom staan
Al met zijn bladren en zijn bloemen
De meiboom staat geplant.*
2. *Al op den berg al van Calvarie
D'r hing Jezus aan zijn kruis
Ziet Maria zijne moeder
Daar aan zijn zijde staan.*
3. *Met het hoofd vol van smart gebogen
Van droefheid en getraan
D'r kwam een soldaat te paard gereden
Met een lans als in zijn hand*
4. *'t Was om Jezus te doorsteken
Tot in zijn ingewand.*
5. *Christenmensen, voor het laatste
En voor 't sluiten van mijn lied
Peinst toch veel over 't allerlaatste
En vergeet Jezus toch niet.*

Versie opgetekend door insp. A. Ryserhove en verschenen in zijn werk over Knesselare in 1946 op p. 154 :

1. *En ziet hier den Meiboom bloeien,
En ziet hier den Meiboom staan,
Al met blaadren en met bloemen,
De Meiboom staat geplant.*
2. *Op den berg al van Calvariën,
Hangt Jezus aan Zijn Kruis,
Al met Zijn armen rekkewijd open
Hangt Jezus aan Zijn Kruis.*
3. *Ziet Maria, Zijn Moeder,
Daar aan Zijn zijde staan,
Het hoofd van smart gebogen,
Van droefheid en getraan.*
4. *Daar kwam een soldaat gereden,
Met een lans al in zijn hand :
't Was om Jezus te doorsteken,
Tot in Zijn ingewand.*
5. *Christen menschen, voor het laatste
En voor 't sluiten van dit lied,
Peinst toch veel op 't allerlaatste,
Vergeet toch Jezus niet !*

- (1) Het geven van eieren heeft wel altijd tot onze traditie behoord, denk maar aan de misdienaars die vroeger op paaszaterdag met de krekel naar de boerderijen trokken. Ook zij riepen : "dei, dei, dei, een oorke of een hinnen-ei" !
- (2) Dat symbool vindt men ook nog terug in het bouwbedrijf. Als bij een nieuwbouw het dak erop staat "steekt men de mei". Van de bouwvakkers zegt men dan "ze hebben de mei" en ze slaan een tak (oospronkelijk ook versierd met kleurige linten) op het hoogste deel van het dak. Dat is dan wel het sein aan de eigenaars om er "iets op te geven"...

Erik WILLE
november 1982

DE AALTERSE GEESTELIJKHEID IN DE EERSTE HELFT VAN DE 16de EEUW

Tijdens het verzamelen van materiaal voor het toponymisch woordenboek van het Meetjesland vond ik enkele nieuwe gegevens over de Aalterse parochiepriesters uit de 16de eeuw.

Gedurende die turbulente eeuw van reformatie en kerkhervorming was het zieleheil van de Aalternaren toevertrouwd aan een pastoor die daar in principe alléén voor instond. Wel bestonden er te Aalter twee kapelanijen nl. die van Onze-Lieve-Vrouw en die van Sint-Cornelius, waarvan meestal één van de kapelannen te Aalter verbleef en de pastoor een handje hielp bij de zielzorg (1).

We wisten al dat in 1540 Filips Alaert pastoor was van de Sint-Corneliusparochie (2). Uit de renteboeken van Wessegem blijkt nu dat hij vermoedelijk afkomstig was van Ursel, waar leden van de familie Alaert grond bezaten. We vonden er o.m. in 1533 de kinderen van Jacob Alaert fs Cornelis (3), de drie kinderen van Claeys Alaert (4) en Ursula fa Jacobs (5) vermeld. Ook treffen we nog een meester Filips Alaert, *presbyter*, aan (6). Verder stellen we vast dat deze Filips Alaert medegewerkt heeft aan het opstellen van het renteboek van Wessegem, want op folio 31 recto staat zijn fraaie handtekening.

*Handtekening van pastoor Filips Alaert - anno 1533.
ARA - RK, 45.412 f° 31 r°.*

Zijn titel van meester wijst erop dat hij twee jaar cursus aan een universiteit gelopen heeft in de *Facultas Artium*. Zijn vorming was dus beter dan die van de doorsnee priesters die slechts in een Latijnse school hadden gestudeerd of hun opleiding bij een dorpspastoor hadden gekregen. Het is dan ook heel begrijpelijk dat de heer van Wessegem op hem een beroep deed om zijn renteboeken op te stellen.

Filips Alaert was heel waarschijnlijk zijn kerkelijke loopbaan begonnen als kapelaan in zijn geboortedorp Ursel (7). Daarna promoveerde hij tot *prochiepape* van Aalter. Hij moet al vóór 1547 overleden zijn want in het renteboek van Wessegem van 1547 vinden we Katelina fa Jacobs en Claeys Alaert als renteplichtigen van Wessegem *per mortem Phs Aalert* (8). Zij waren klaarblijkelijk zijn erfgenamen.

In diezelfde renteboeken vinden we verder ook nog enkele namen van kapelaans van O.-L.-Vrouw in de kerk van Aalter. Vóór 1533 fungeerde heer Lieven Snelle als kapelaan van O.-L.-Vrouw (9). Vanuit Aalter vertrok hij naar Bellem waar hij in de jaren 1540-1553 de echte pastoor van Bellem, Nicasius Couroble, verving (10). In 1548 was Lieven Snelle bovendien nog *cappellaen van Sente Cornelis* te Aalter (11).

Als kapelaan van O.-L.-Vrouw werd hij te Aalter opgevolgd door Roeland Brune fs L. (12). Roeland Brune moet omstreeks 1548 gestorven zijn want zijn broer Gillis kocht in dit jaar een *zwarte lakene kerle* (mantel) af als beste hoofd van de heer van de Woestijne (13). Een familielid, Joos Brune, volgde hem op als *cappellaen van Onser Vrouwen tHaeltert* (14). We denken dat zowel Roeland als Joos geboortig van Aalter waren en behoorden tot de bekende Aalterse familie Brune die in de 16de eeuw te Aalter woonde.

Luc STOCKMAN

- (1) L. STOCKMAN, *Geschiedenis van Aalter*, Aalter, 1979, blz. 116-118.
- (2) L. STOCKMAN, a.w., blz. 153.
- (3) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer, nr. 45.412, f° 9 v°.
- (4) ARA, RK, nr. 45.412, f° 40 v°.
- (5) ARA, RK, nr. 45.412, f° 46 r°.
- (6) ARA, RK, nr. 45.412, 3 r°.
- (7) Rijsel, Archives Départementales, 14 G, nr. 104, rek. 1530-1531, f° 142 v°
- (8) ARA, RK, nr. 45.412, f° 19 v° en f° 20 r°.
- (9) ARA, RK, nr. 45.412, f° 134 v°.
- (10) ARA, RK, nr. 45.412, f° 88 r°
- (11) L. STOCKMAN, a.w., blz. 118.
- (12) ARA, RK, nr. 45.412, f° 134 v°
- (13) L. STOCKMAN, a.w. blz. 50
- (14) ARA, RK, nr. 45.414II, 153 r.

”GOEMAERE” EEN LEGENDE TE POEKE.

In heel wat dorpen werden eertijds tal van legendes verteld.
Zo werd te Poeke volgende legende verteld :

In de Middeleeuwen vertrokken er vanuit onze gewesten heel wat ridders op Kruistocht naar het H.-land, om er het H.-Graf van Christus tegen de muzelmannen te verdedigen. Dit gebeuren, dat heel wat volk op de been bracht, gebeurde rond het jaar 1100.

Volgens de overlevering zou een zekere Ridder vertrokken zijn en zijn Vrouw bleef eenzaam en verlaten te Poeke achter, daar hij jarenlang wegbleef. Zij was diep bedroefd doch zij bad geregeld voor het beeld van de moeder van Jezus ; zij stelde haar volle vertrouwen op de Heilige Maagd.

Toen zij op zekere dag ingetogen voor het beeldje aan het bidden was, kreeg zij plots een visioen. Een ridder verscheen plots bij haar en berichtte haar met luide stem : ”Ik heb een goe maere voor u ! Uw man is kerngezond en is op weg naar huis !” En inderdaad, alles verliep zoals voorspeld ! De bedroefde vrouw was in minder dan geen tijd een dolgelukkige vrouw ; de kruisvaarder kwam heelhuids en gezond thuis te Poeke aan en trof haar al biddend voor het beeldje aan. Sedertdien werd dat beeldje ”Goemaere” genoemd.

Eeuwen gingen voorbij, toen een Poekse dame naar Engeland trok ; ze had het fameuse beeldje meegenomen en ze schonk het daar aan een kerk.
Dit zou omstreeks 1912 gebeurd zijn !

Sindsdien heeft men alles in het werk gesteld om dat mysterieuze beeldje in Poeke terug te krijgen. Daar de lokale autoriteiten in Engeland zich hardnekkig tegen deze teruggave verzetten, mislukten alle pogingen.

De mondelinge overlevering vertelt verder dat het een groot geluk voor de Poekse gemeenschap zou betekenen, indien dit wonderbare beeldje van ”Goemaere” (*) eens in zijn oorspronkelijk midden mocht terugkeren.

Roger DEFRUYT

* ”Mare” betekent boodschap of tijding. Zo werd bij de Kelten de ”mare”-tak door de druïden ook gebruikt om allerlei boodschappen aan de bevolking diets te maken.

EEN BEWOGEN NIEUWJAARSMORGEN

1 JANUARI 1945

Sedert begin september 1944 was voor ons de oorlog voorbij. Het normale leven kwam geleidelijk weer op gang; het gebruik van de rantsoeneringszegeltjes was echter nog niet afgeschaft en heel wat families wachtten met spanning op de kapitulatie van Duitsland en waren bezorgd over hun familieleden die, hetzij als tewerkgestelde of als politieke gevangene in Duitsland nog verbleven.

In het oosten van ons land woedde de strijd nog heftig verder. Bastogne en Sankt-Vith waren door het "*Von-Rundstedt-offensief*" in een echt slagveld herschapen.

Rond Kerstmis 1944 kwam er een rustpauze in voornoemd offensief, wellicht wegens de overmacht van de geallieerde luchtmacht.

De militaire bedrijvigheid van de geallieerde legers was hier niet erg opvallend. Ze verbleven vooral op de "*Warande-molen*" in de Weibroekdreef, die als uitkijktoren gebruikt werd, en op het vliegveld vanaf oktober 1944.

OUDEJAARSAVOND 31 DECEMBER 1944.

De geallieerde piloten, waaronder Engelsen en Kanadezen, hadden samen met hun Poolse vrienden van de 131^e Wing van St.-Denijs-Westrem oudejaarsavond gevierd, een welgekomen pauze tussen de vele luchtaanvallen die zij van hieruit naar de streek van Bastogne moesten ondernemen.

NIEUWJAAR 1 JANUARI 1945.

Het had lichtjes gesneeuwd. Vroeg in de morgen waren de grondploegen van het vliegveld druk in de weer om de sneeuw te ruimen. Op het voorziene uur stegen enkele vliegtuigen op, om met hun boordwapens de nodige luchtsteun te verlenen boven de streek van Bastogne.

Traditioneel gingen wij ook die dag "*nieuwjaren*" naar Beernem. Wij vertrokken steeds met de trein van rond tien uur in de voormiddag. Als kinderen vonden wij het wel jammer dat het maar zoveel gesneeuwd had.

Terwijl de ouderen, wachtend op de trein in het stationsgebouw nieuwjaarswensen aan het uitwisselen waren, zochten wij de schaarse sneeuw op, om op het Stationsplein wat te kunnen stoeien. Plots werden wij opgeschrikt door laag vliegende vliegtuigen die met een grote snelheid over de daken scheerden. Iedereen vond het wel eigenaardig, vooral toen enkelen hadden vastgesteld dat het geen geallieerde vliegtuigen waren, maar wel Duitse jachtbommenwerpers die wij sedert maanden niet meer gezien hadden. Het resultaat van het hele gebeuren was voor ons nog niet erg; we arriveerden met heel wat vertraging bij onze grootouders. Voor anderen was het een dramatische nieuwjaarsmorgen geworden. Wat was er precies gebeurd?

OPERATIE "BODENPLATTE"

Zoals gezegd hadden de geallieerden, in de lucht tijdens het offensief van de Duitsers in de Ardennen, de overmacht. De vertrekbasissen van de vliegtuigen lagen in het bevrijde België.

Herman Goering had nochtans zijn voorzorgen genomen om die basissen te treffen. Deze operatie, die de codenaam "*Bodenplatte*" kreeg, was reeds lang voordien zorgvuldig voorbereid!

Die groots opgezette aktie was een idee van de Reichsmarschall zelf. Hij had alle "Geschwaderkommodore", "Gruppenkommandeure" en "Staffelkapitane" in Berlijn samengeropen om zijn plan uiteen te zetten.

Op een geheime plaats, in een herberg te Altenkirchen, had 6 weken later een nieuwe bijeenkomst plaats. Generalmajor Dietrich Pelz, Oberst Grabman, Hentschel, Handrich en de Kommandeure van de Jagddivision 3 en 5 waren er aanwezig.

Er werd overeengekomen dat de eigenlijke aanval door drie codewoorden zou voorafgegaan worden. Deze waren achtereenvolgens:

- "VARUS", gevolgd door een datum. Dit betekende de dag en de maand van de start van de operatie.
- "TEUTONICUS" zou het tweede codewoord worden. Dit hield in dat de geplande operatie inderdaad zou doorgaan en dat alle vliegtuigen klaargemaakt en bewapend moesten worden.
- "HERMAN" (voornaam van Goering) was het laatste codewoord, gevolgd door het uur van begin van de aanval.

En inderdaad, in de namiddag van 31 december 1944 werd het eerste code woord "VARUS 1.1.45" doorgeseind. Hierdoor wist men dat de operatie op nieuwjaarsdag van 1945 zou doorgaan.

Reeds enkele uren later volgde "TEUTONICUS". Op niet minder dan 36 vliegvelden in Duitsland begon men met 850 vliegtuigen vol te tanken en te bewapenen. Alle startbanen werden gedurende de gehele avond en de nacht die er op volgde, ijs- en sneeuwvrij gehouden.

In Jagdgeschwader 27 had Oberst Gustav Rädcl nog een oudejaarsfeest gepland; dit werd op het laatste moment afgelast en alle piloten moesten vroeg onder de wol. Op 1 januari, vroeg in de morgen, was door het Nachtjagdgeschwader een aanval op het rangeerstation van Luik gepland. Ook die werd afgelast. Alle luchtactiviteiten mochten niet doorgaan.

Nadien weerklonk het laatste codewoord nl. "HERMAN 09.20"!! Hierdoor stond het vast dat alle Nederlandse en Belgische vliegvelden op hetzelfde moment moesten aangevallen worden nl. op 1 januari 1945 om 09 uur 20.

KIJK, ZE ZIJN DAAR WEER!!

Het zou de laatste massale luchtaanval van de Luftwaffe, die reeds veel van haar pluimen verloren had, worden.

Heel vroeg in de morgen vertrokken vanuit Duitsland de eskaders met meer dan 850 vliegtuigen van het type Bf 109G en Fw D-9. Het opzet bestond erin alle voornoemde vliegvelden terzeldertijd bij verrassing uit te schakelen en te vernietigen.

En het was werkelijk een verrassing! De geallieerden die reeds sinds geruime tijd over RADAR beschikten, waren machteloos. Bij de invasie waren die installaties, die in het Verenigd Koninkrijk opgesteld stonden, naar het Europese continent nog niet overgebracht.

Vanuit RHEINE en DROPE in Duitsland en vanuit TWENTE, dat nog steeds door de Duitsers bezet was, vertrokken ze. Als rendez-vous werd SPAKENBURG, de meest zuidelijke punt van de Zuiderzee, gekozen. Vandaar uit vertrokken verscheidene groepen met een verschillende bestemming. Het Jagdgeschwader 1 vloog in westelijke richting; hierbij maakten ze een wijde bocht over de Noordzee om via de scheldemonding Brugge, Oedelem, Beernem, AALTER, Ursel en Maldegem aan te vallen.

Daar de Radar ontbrak en daar de vliegtuigen op een zeer lage hoogte vlogen, konden ze nergens tijdig opgemerkt worden en hun vernielingswerk bijna ongestoord beginnen. Wegens de belangrijkheid van de opdracht was alles zeer geheim gehouden en in een beperkte kring bekend. Ten westen van Spakenburg stond een grootse gordel van luchtafweer opgesteld om de V2 stellingen, te beschermen. De Duitse luchtmacht moest steeds vooraf vluchten over dit gebied melden. Dit was niet gebeurd en onmiddellijk trad de gehele gordel in actie. Dáár werden reeds 3 Focke Wulf 190A-toestellen door eigen artillerie, neergehaald. Ook rond Sijsele werd een Bf-190-toestel afgeschoten. Deze tussenkomst van hun eigen FLAK (Flugabwehrkanonne) was bijna katastrofaal voor de Duitse luchtmacht.

De toestellen die onze gewesten moesten aanvallen behoorden tot de 1e Gruppe des Jagdgeschwaders 1 "Ocean"; Hauptman Hackbart was er de

bevelhebber van. Hij zou het gevecht niet overleven ; hij sneuvelde boven St.-Denijs-Westrem.

DE AANVAL

Even voor halftien hield de lichte sneeuwval op. De aanrukkende zwerm vliegtuigen, die van uit de richting Brugge naar hier kwam opduiken, en vleugel aan vleugel vloog, trok over de zone gelegen tussen het station van St.-M.-Aalter en Hoekstraat, op een zeer lage hoogte, recht in de richting van de vliegvelden van Aalter, Ursel en Maldegem. Eenmaal boven de Nieuwendam zonderde Leutenant Meinhoff zich met 5 vliegtuigen van de formatie af om de vliegvelden van Aalter en Ursel aan te vallen. Deze kleine groep won aan hoogte zodat ze in duikvlucht hun aanval konden uitvoeren. Volgens Werner GIRBIG had Lt. Meinhoff een klare opdracht. In zijn boek *"Six months to oblivion"* schrijft hij o.m. : *"Lieutenant Meinhoff with this tiny force had gone off to see if there were any worthwhile targets on the airstrips some six miles south of Knesselare"*. Niemand verwachtte zo ver achter de frontlijn nog een Duitse aanval. Na de viering van oudejaarsavond waren de grondploegen echter al druk in de weer om sneeuw te ruimen en enkele vliegtuigen waren, zoals hierboven reeds gezegd, vanuit Aalter opgestegen om met hun raketten en boordwapens boven Bastogne luchtsteun te verlenen. Ons vliegveld moest volgens plan in één overvlucht bestookt worden met de boordwapens en de eventuele zichtbare bommen-, munitie- en benzineopslagplaatsen moesten vanop een kleine hoogte gebombardeerd worden.

In Aalter verliep alles vrij goed ! De Duitse piloten merkten na één enkele overtocht en waarbij enkele intimiterende salvo's werden gelost, dat er hier geen enkele geallieerde activiteit te zien was. Ze sloten zich onmiddellijk aan bij de formatie, die bezig was met Ursel te bestoken.

Dáár en in Maldegem liep het slechter af. De vliegveldverdediging had voor de nacht het luchtafweer netjes afgedekt. Opeens was alles vuur en vlam ! De grondverdediging was vanzelfsprekend ten zeerste verrast. Na de eerste overtocht van de vijand (het plan voorzag er vijf) konden een 10-tal Spitfires vanuit Ursel en Maldegem opstijgen. De grondverdediging kwam na een 10-tal minuten op gang. Intussen kwam het 302e en het 317e squadron van een zending terug. Van boven Lokeren hadden zij de aanval reeds in de gaten. Het werd een verbeterde strijd tussen Duitse en geallieerde toestellen met een zeer moeilijke tussenkomst van de vliegveldverdediging.

De terugkerende vliegtuigen van het 302e squadron geraakten ondertussen stilaan in brandstofnood en moesten gedwongen het strijdtoneel verlaten, richting vliegveld St.-D.-Westrem. Daar hadden de Duitsers het veld in een vuurpoel herschapen. Tussen brandende wrakken zetten ze voet aan wal.

De getroffen toestellen werden het meest in de streek van Gent teruggevonden, aangezien de opgestegen geallieerde vliegtuigen, die de achtervolging hadden ingezet, dáár een luchtgevecht hadden gehouden. Rond het vliegveld van S.-D.-Westrem lagen 53 vliegtuigwrakstukken verspreid; de materiële verliezen waren aanzienlijk.

Het verlies aan mensenlevens was hoog voor zo'n kortstondige aanval: 11 Duitsers, 2 Polen, 1 Kanadees en 3 man grondpersoneel!!! In Maldegem lagen 12 Spitfires te smeulen en nog 2 andere waren erg beschadigd. In Ursel waren een aantal Lancasters beschadigd. Die hadden, na een bombardement in Duitsland, hier enkele dagen voordien een noodlanding moeten maken. Rond 9 uur 50 werd de strijd beëindigd, wat meteen het definitieve einde betekende van het rechtstreeks beleven van de oorlogsgebeurtenissen.

Roger DEFBUYT

Dank aan de Heer Henri De Baets uit Zwijnaarde en lid van onze Kring, die mij de meeste gegevens bezorgde,

WIE KENT WIE ?

DE VOETBALPLOEG VAN AALTER 50 JAAR GELEDEN

Op bovenstaande foto uit 1932 ziet men van links naar rechts :

Staande : Marcel Van de Walle (+), Marcel Hautekeete, Julien Mathon (Landegem), Henri Gussé (+), Gerard Neyrinck (+), Cyriel Versmesse (+).

Gekniel : Remi Busschaert, Georges Huys, Maurice Van den Bussche, Gerard Van Parys (+) en een onbekende speler van Landegem.

(+) = reeds overleden. Marcel Van de Walle sneuvelde 8 jaar later te Ronsele op 26 mei 1940.

Medewerking en foto : Marcel en Germaine Hautekeete-Van den Bossche, Buggenhout.

DE PRIJS VAN UITMUNTENDHEID IN HET ACHTSTE
LEERJAAR VAN DE LAGERE MEISJESSCHOOL DER
BROUWERIJSTRAAT ANNO 1930.

Staande van links naar rechts :

*Clara Maerschalk, Marie Clyncke, Georgette Van Vooren, Irène Lambrecht,
Maria De Clercq, Maria Keereman en Maria Cools (+).*

Zittend van links naar rechts :

*Josette Mestdagh (+), Marie Madeleine Taghon, Paula Neiryck (+),
Germaine Van Hecke (met kroontje en medaille, voor de prijs van
uitmuntendheid), Julia Lambert, Augusta Lievens en Maria Lambrecht.*

Onder links : Godelieve De Wispelaere, rechts Suzanne Cocquyt.

Foto en medewerking : Julia Lambert en Robert en Monique Bonami-Lambert.

DE MEISJESZONDAGSCHOOL DER BROUWERIJSTRAAT IN 1925 (2de Klas)

Van links naar rechts :

Eerste rij (zittend) : Suzanne Ledeganck, Anna De Craemer, Anna Opsomer, Moeder Aldegonde, Joseph Delacroix (2e onderpastoor te Aalter van 1921 tot 1926), Zuster Eleonora, Maria Willems, ...?... en Margriet Van Doorneveldt.

Tweede rij (staand) : Gabriëlle Cocquyt, Clara Van de Keere, Margriet Van de Castele (Zuster Ambrosia), Irène Gelaude, Agnes De Craemer, Germaine Coppens, Maria Brandt (+), Germaine Neiryck, Martha Van de Sompele, Clara Maerschalk, Henriette Haeck en Elisa Haeck.

Derde rij : Julienne Van Poucke, Maria De Wulf, Irma Dierickx (+), Juliette Verhoustraete (+), Irma De Neve, Marcella Van Dyck, Marie Van der Haeghen, Maria Verbeke, Zulma François en Zulma De Clercq.

Bovenste rij : Zulma Vercammen, Angèle Verhoustraete, Alice De Cloedt, Adrienne De Reu, Maria De Neve, Laura Smessaert, Marguerite Van de Heede, Irma Hooreweghe, Madeleine Van Acker en Octavie De Muynck.

Medewerking : Elisa Haeck, Anna Verhoustraete, Maria De Wulf en Octavie De Muynck.

Geraadpleegd : Geschiedenis van Aalter - Luk Stockman, blz. 526.

DE BOERENGILDE VAN AALTER OP UITSTAP ROND 1930.

Op de foto genomen op de Kluisberg ziet men van links naar rechts :
Boven : Marcel d'Hulster, René Lambrecht (+), Achiël Verheecke, Raymond Van Loocke, Henri d'Hulster (+), Omer Van Loocke, Jules Brandt, Gerard De Clercq (?) en Gentiël De Muynck.
Tweede rij : Adiel Santens, Omer Huys, ...?..., ..?..Van Poucke, Maurice Lefebre, August Lefebre, Raymond Van Vynckt (+) en Raymond Crappé.
Onder : Henri Defauw, Fernand Hoste, Maurice De Neve en Remi Busschaert.
Foto en medewerking : Eugenie Santens.

Aan alle medewerkers aan "Wie kent wie?" hartelijk dank.

Maurice THYS

ERRATA - KASTEEL STUIVENBERGE

Enkele errata i.v.m. het artikel "Het Kasteel van Stuivenberge op Bellem" blz. 25 tot 28, D.V.-Land van de Woestijne, 5° jaargang, nr. 1 van 1982, bezorgd door de heer André Van Lantschoot uit Bellem.

Niet Eedje Lootens deed het kasteel Stuivenberge afbreken in 1924, want het was reeds afgebroken toen hij de kasteelhof in 1933 verkocht en niet in 1924 zoals het artikel vermeldt. Alleen de stallingen waren blijven staan en worden nu nog gebruikt.

Aan de vijver, die er nu nog ligt, die een weinig werd gedempt voor het verwerven van een lot bouwgrond, stond ook een ijskelder, waarin vroeger ijs werd bewaard.

Als de hof werd verkocht, werd de broomprijs op 80.000 fr. geschat. Na een openbare verkoping dezer, door Eedje Lootens, kwam er ruim het dubbele van. Een welkome verrassing voor Eedje.

Een anekdootje: Wanneer Eedje Lootens de kasteelhof had aangekocht, trok hij op een avond, vóór hij naar de notaris moest om te betalen, met een "kaba" op ronde met briefjes van 50 en 100 fr. om deze in briefjes van 1.000 fr. bij zijn beste vrienden en burens om te wisselen.

In de linkertoren vooraan van het kasteel was een soort kapel waarin een groot en prachtig Mariabeeld op een troon was geplaatst.

Het kasteel had vooraan, op de eerste verdieping, over de gehele lengte een balkon tussen de twee voortorens.

In de kasteelhof stond er ook nog een woning bestemd voor de hovenier van het kasteel. Die staat er nu ook nog en wordt door M. Cuypers bewoond.

De redactie.

INDICES OP DE JAARGANGEN 1 TOT 5 (1978-1982)

Hier vindt u de klapper van de auteurs, in alfabetische volgorde, met hun bijdragen verschenen in de jaargangen 1 tot 5, samengevat door Roger DEFRUYT

AUTEUR - ONDERWERP	Jrg.	Nr.	Pag.
CAMERLINCKX Jan			
- Grafsteen Fam. Jullien-Van Cutsem	II	1	35-37
Errata bij voornoemde grafsteen	IV	1	33
- Goed Schuurlo te St.-M.-Aalter	III	1	8-15
	III	2	3-13
- Herinneringen station St.-M.-Aalter	IV	1	34-39
DEFRUYT Roger			
- Bij de stichting van de Heemkundige Kring "Arthur Verhoustraete" - 26 mei '77	I	1	3- 6
- Heemkundige Tentoonstelling sept. 1943	I	1	7-11
- Grafsteen pastoor de Roo	I	2	25-26
- Monumentenzorg: Veronika-kruis te Lotenhulle	I	2	27-29
- De Brugse Vaart n.a.v. de 600ste verjaardag van de Slag der Witte Kaproenen	II	1	3-19 24-25
- Jakob-Lieven van Caneghem (Kraenepoel)	II	1	20-31
- Boekbespreking: * <i>Koen (André De Ké)</i> * <i>Vaarwel landelijk Zomergem</i>	II	1	47
- Gemeentehuis en Gemeenteschool te Aalter	III	1	3- 7
- Poeke - Kasteel en bewoners	III	1	25-41
- Herdenking Onafhankelijkheid van België te Aalter 1905 en 1930	III	2	27-35
- De Vijftigers te Aalter in 1981	IV	1	52-55
- Verdwenen en bestaande Kapellen te Aalter	IV	2	4-84
- "Goemaere" - Een Poekse legende	V	2	25
- Een bewogen nieuwjaarsmorgen - 1 jan. 1945	V	2	26-30
- Indices op de jaargangen I t.e.m. 5 van "Land van de Woestijne"	V	2	36-39
DE KÉ André			
- Rantsoenering tijdens W.-O. II	V	1	35-36

AUTEUR - ONDERWERP	Jrg.	Nr.	Pag.
HOSTE Ivan			
- Schoolstrijd te Bellem (1879-1884)	III	1	42-54
- De Kraenepoel, een stukje Kempen in Vlaanderen	V	2	8-17
LAROY Maurice			
- Van Beleggingsbank tot Kredietbank	I	2	21-24
MICHIELS Maurice jr. (Mariakerke)			
- Heemkunde en familiegeschiedenis	II	1	38-40
- Op zoek naar de stamvader Michiels	III	1	16-18
MOELAERT Roger			
- Het personaat over de kerk van Lotenhulle, een laat relict uit de tijd van het eigen kerkwezen (+ 1270)	III	1	19-22
RUYS Robert			
- Het Verbond voor Heemkunde	V	1	12-15
SAELENS Marcel			
- Een wandeling door St.-M.-Aalter, 50 jaar geleden	I	2	15-20
STOCKMAN Luc			
- Grafsteen voor pastoor J. de Langhe	I	1	16-17
- Aalterse plaatsnamen	I	1	17-19
- De Sint-Kruisparochie van Lotenhulle in de 15de eeuw	II	1	32-34
- Boekbespreking:			
* <i>Verbroedering Bellem - Jezus - Eik</i> (R. Defruyt)			
* <i>Wandelboekje</i> : - <i>Schoonbergpad</i> (M. Thys)			
- <i>Kranepoelpad</i> (R. Defruyt)	II	1	46
- Oorkonde van 1289 betreffende de leenmannen van de Vrouwe van de Woestijne	III	2	36-38
- De verdwenen wijknaam Lovenzele te Bellem	IV	1	14-15
- De verdwenen grafsteen van Livinus Aernout	V	1	15-16
- Aalterse Geestelijkheid in de eerste helft van de 16de eeuw - pastoor F. Alaert	V	2	23-24
THYS Maurice			
- Historische speurtocht in de Brouwerijstraat	I	2	3-14
- De waarnemingspost van de luchtwachtdienst te Aalter	I	2	30-31
- Aalter in september 1944	II	2	5-59
- Meidagen 1940	III	2	14-26
Errata	IV	1	33
- Het einde van een Duitse Zeppelin te Aalter	IV	1	30-32
- Wie kent wie? - Fotorubriek			
* <i>De zondagschool te Aalter in 1925</i>	I	1	15

AUTEUR - ONDERWERP	Jrg.	Nr.	Pag.
* <i>Eerste Kleuterklas St.-M.-Aalter 1930</i>	I	2	32
* <i>De Vlaamse Toeristenbond te St.-M.-Aalter</i>	I	2	33
* <i>Toneelbond „Als man maar wil” te St.-M.-Aalter</i>	I	2	34
* <i>De V.K.A.J. van Aalter in 1930</i>	I	2	35
* <i>De voetbalploeg Daring Aalter in 1926</i>	II	1	40
* <i>Meisjesschool St.-M.-Aalter 1933-1934</i>	II	1	41
* <i>De fanfare St. Cecilia van Aalter</i>	II	1	42
* <i>Zondagschool te St.-M.-Aalter tijdens W.O. I</i>	II	1	42-43
* <i>Meisjesschool Aalter op het Kasteel Loveld tijdens W.O. I</i>	II	1	44-45
* <i>In memoriam Eerw. Zr. Gilberte</i>	III	1	23-24
* <i>Pl. Communie te St.-M.-Aalter in 1938</i>	III	1	55
* <i>Meisjesschool van St.-M.-Aalter 1937</i>	III	1	56
* <i>Meisjesschool van Aalter omstreeks 1934</i>	III	1	57
* <i>Meisjesschool Brouwerijstraat 1934</i>	III	2	39
* <i>De V.K.A.J. van Aalter-centrum 1935</i>	III	2	40
* <i>De landbouwschool te Aalter rond 1938</i>	IV	1	47
* <i>Breilessen van de K.A.V. te Aalter 1937</i>	IV	1	48
* <i>Meisjesschool te St.-M.-Aalter 1939</i>	IV	1	49
* <i>De Zusterijes van St.-M.-Aalter W.O. I</i>	IV	1	50
* <i>De "Trimards" rond 1912</i>	IV	1	51
* <i>In memoriam Zr. Caritas en Zr. Bonaventura</i>	V	1	28-30
* <i>Prijs Uitmuntendheid</i>			
<i>8e lj. Meisjesschool Brouwerijstraat 1928</i>	V	1	31
* <i>Meisjesschool Brouwerijstraat 1921</i>	V	1	32
* <i>De B.J.B.-ers van Aalter in 1938</i>	V	1	33-34
* <i>Voetbalploeg van Aalter 50 jaar geleden</i>	V	2	31
* <i>Prijs Uitmuntendheid</i>			
<i>8e lj. Meisjesschool Brouwerijstraat 1930</i>	V	2	32
* <i>Meisjeszondagschool Brouwerijstraat 2de lj. - 1925</i>	V	2	33
* <i>De Boerengilde van Aalter op uitstap rond 1930</i>	V	2	34
VAN BOUCHAUTE Piet			
- Beschouwingen over de Aalterse dichteres Mathilde L. David - Van Peene (1829-1885)	IV	1	40-46
VAN CLEVEN Jean			
- De H.-Hartkapel in de Oostmolenstraat	I	1	11-13
- Een vondst van middeleeuwse tegels in de St.-Corneliuskerk te Aalter	IV	1	3- 8
- Een merkwaardig 17de eeus venster te Bellem	IV	1	9-13
VAN VOOREN Etienne			
- De opgravingen op Woestijne te Aalter	V	2	3

AUTEUR - ONDERWERP	Jrg.	Nr.	Pag.
VERGOTTE Omer			
- K.S.A. - humor en oorlog	IV	1	16-29
VERSTRAETE Daniël			
- Joos Patheet en Bellem	V	1	17-19
- Eigendom van de Ghellinck te Bellem	V	1	19-21
- De familie d'Hendecourt op Bellem	V	1	22-25
- Het kasteel Stuivenberg op Bellem	V	1	25-28
Errata	V	2	35
WILLE Erik			
- Volksliederen in Aalter	V	1	3- 4
* <i>Van den Here van Godsvelde</i>	V	1	4- 7
* <i>Het doodshoofd van Coesveld</i>	V	1	7-10
* <i>Het spook</i>	V	1	10-11
- Volksliederen in Aalter " <i>De mei zingen</i> "	V	2	18-22

LAND VAN DE WOESTIJNE

Zesmaandelijks tijdschrift van de Heemkundige Kring
"Arthur Verhoustraete".

Redactie: Roger Defruyt, Kestelstraat 65, 9880 Aalter
Overname uit het tijdschrift toegelaten mits bronvermelding.

Erevoorzitster: Anna VERHOUSTRAETE Lostraat 30
9880 Aalter.
Voorzitter: Jan CAMERLINCKX Schuurlo 12
9880 Aalter.
Ondervoorzitter: Maurice THYS Bierweg 29
9880 Aalter.
Skr.-penningmeester: Roger DEFRUYT Kestelstr. 65
9880 Aalter.

Leden: José Deguffroy, Ivan Hoste, Maurice Michiels, Alfons Ryserhove
(Knesselare), Marcel Saelens, Georges Schoonaert, Luc Stockman,
Jean Van Cleven, Robert Verhelst, André Verhoustraete en Erik
Wille.

Ere-bestuurslid: Br. Cyriel TAILDEMAN Rouwmoer
2190 Essen.

INHOUD :

Etienne VAN VOOREN	Opgravingen op Woestijne te Aalter.	3
Ivan HOSTE	De Kraenepoel, een stukje Kempen in Vlaanderen	8
Erik WILLE	Volkliederen te Aalter.	18
Luc STOCKMAN	De Aalterse Geestelijkheid in de eerste helft van de 16de eeuw: Pastoor Filips Alaert.	23
Roger DEFRUYT	Goemaere, een Poekse legende.	25
Roger DEFRUYT	Een bewogen nieuwjaarsmorgen - 1 januari 1945.	26
Maurice THYS	Wie kent wie?	31
Redactie	Errata bij "Het kasteel Stuivenberge op Bellem" (jaargang 5 - nr. 1, p. 25).	35
Roger DEFRUYT	Indices op de jaargangen 1 tot 5 (1978-1980)	36

Mogen wij onze leden verzoeken **PER OMGAANDE** hun lidmaatschap voor 1983 te willen vernieuwen. Een benaderend ledenbestand is noodzakelijk vóór het drukken van het eerste nr. Spijts de crisis, blijft het lidmaatschap op 250 fr. Wij zouden het op prijs stellen indien meerdere leden steunend lid (300 fr) of erelid (500 fr) zouden willen worden. **STEL NIET UIT** en gebruik ingesloten betalingsformulier. Onze beste dank vooraf!

Ons rek. nr. is 442-6594361-40 Heemk. Kring - Kestelstraat 65 -
9880 Aalter.